

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Historie

Katedra českých dějin

Bakalářská práce

SBOR NÁRODNÍ BEZPEČNOSTI /1945-1948/

Vlastimil Ondrák

Prof. PhDr. Ivan Šedivý, CSc.

Praha

2015/2016

Poděkování

*Na tomto místě bych rád poděkoval především panu **Prof. PhDr. Ivanu Šedivému, CSc.** a panu **Prof. PhDr. Janu Rychlíkovi, DrSc.**, za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěli k vypracování této bakalářské práce.*

*Dále bych touto cestou rád poděkoval **pracovníkům Národní knihovny v Praze, pracovníkům Městské knihovny v Praze, panu Mgr. Radku Galašovi z Muzea Policie ČR a panu Vlastimilu Flášarovi z Úcova** za zapůjčení pramenů ke zpracovávanému tématu.*

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: **Sbor národní bezpečnosti /1945-1948/** zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.“

V Praze, dne 17.12.2015

Vlastimil Ondrák .....

Abstrakt

Práce se zabývá vznikem a formováním Sboru národní bezpečnosti v Československu a to obou složek, Veřejné bezpečnosti a Státní tajné bezpečnosti. Časově se práce soustředí na období let 1945-1948. Cílem práce je zformovat ucelený pohled na vývoj klíčového orgánu vnitřní bezpečnosti, jehož nejdůležitější složky se ocitly zcela pod kontrolou Komunistické strany Československa a stal se základním pilířem její moci až do roku 1989. Práce se bude dále zabývat organizací, počtem, předpisy, vybavením a činností SNB a jeho vztahem k zákonům včetně nezákonností prováděných samotným SNB. Práce bude vycházet z materiálů Archivu bezpečnostních složek v Praze Na Struze a v Siwecově ulici, jeho brněnské pobočce v Kanicích, archivu Muzea policie České republiky a z publikace J. Dvořáčkové „Státní bezpečnost v letech 1945-1953“.

Klíčová slova

Sbor národní bezpečnosti, policie, bezpečnost, Únor 1948, tajná služba, rozvědka, totalita

Abstract

The thesis unravels the problem of creation of Sbor národní bezpečnosti in Czechoslovakia in both of its sections, Public Security and State's Inner Security. The thesis observes the period of 1945-1948. The intention of the thesis is to form a compact view on a development of the most important office of inner security whose the most important parts had fallen under the control of Communist Party of Czechoslovakia and had become the basic pillar of communist rule until 1989. The thesis also unravels the organisation, counts, decrees, equipment and function of SNB and its relation to the law system including illegal actions committed by members of SNB. The thesis relays on materials located in Security Units Archive Praha Na Struze and Siwecova Ulice, its extention in Brno Kanice, Archive of Museum of Police of the Czech Republic and a publication of J. Dvořáčková „Státní bezpečnost v letech 1945-1953“.

Keywords

National security corps, police, security, February 1948, intelligence service, secret service, totality

Obsah

Úvod.....	7
1. Sbor národní bezpečnosti v roce 1945	11
1.1 Situace na konci války	11
1.2 Utváření SNB	13
1.2.1 Pohotovostní pluk 1 Národní bezpečnosti	14
1.2.2 Zpravodajství	15
1.2.3 Osvětová služba SNB	17
1.3 Stav SNB ke konci roku 1945	18
2. Sbor národní bezpečnosti do přijetí zákona o národní bezpečnosti	20
2.1 Zpravodajství.....	20
2.1.1 Zemské odbory bezpečnosti.....	21
2.1.2 Státní bezpečnost.....	23
3. Sbor národní bezpečnosti v zápase o moc	24
3.1 Zákon o národní bezpečnosti	24
3.1.1 Nejdůležitější ustanovení	24
3.1.2 Organizace a schéma národní bezpečnosti.....	26
3.1.3 Další ustanovení	27
3.2 Přípravy k převratu	28
3.3 Únorová krize	29
3.3.1 Demise ministrů	30
3.3.2 Lidové milice	31
3.3.3 Úloha SNB v únorových událostech	32
4. Sbor národní bezpečnosti v denní praxi	34
4.1 Veřejná bezpečnost	34
4.1.2 Činnosti VB	35
4.2 Kriminální služba	36
4.3 Dopravní bezpečnost.....	37
4.4 Jednotky ostrahy hranic	38
4.4.1 Boje s werwolfy	39
4.4.2 Boje s Organizací ukrajinských nacionalistů.....	39
4.5 Vyšetřování SNB	40
4.5.1 Trestní spis číslo 1283/48 a 1382/48.....	41
4.5.2 Trestní spis číslo 2375/1946	42
4.5.3 Trestní spis číslo 2375/1946	44
5. Sbor národní bezpečnosti v dobovém tisku.....	45
5.1 Rudé právo	45
5.2 Svobodné slovo, Svobodné noviny	56
5.2.1 Shrnutí Svobodného slova	58
5.3 Komparace Svobodného slova a Rudého práva.....	58
Závěr	60
Seznam použitých pramenů, literatury, právních předpisů, zákonů a zkratk	63
Přílohy	67

Úvod

Tématem bakalářské práce je Sbor národní bezpečnosti od svého vzniku v roce 1945 až do únorových událostí roku 1948. Pro jmenované téma jsem se rozhodl především z toho důvodu, že tato poválečná epizoda československé „lidové demokracie“ nebo „omezené demokracie“ je ve společnosti vnímána velmi rozporuplně, panuje o ní mnoho nepřesností, mýtů a polopravd, ve kterých jsem si chtěl udělat jasno, a dále jsem se chtěl seznámit s informacemi, které o dění v bezpečnosti získával běžný občan z tisku. Obecný náhled na tehdejší události, pokud bychom se zeptali většiny obyvatel České nebo Slovenské republiky, vyznívá zhruba v tom smyslu, že čeští a slovenští komunisté (potažmo blok vedený Sovětským svazem) se dlouhodobě připravovali k převzetí moci v Československu, pokud možno ústavní cestou (tedy volbami se získáním nadpoloviční většiny v parlamentu), nebo, bude-li to nutné, převratem. Tento převrat se následně zdařil především díky ovládnutí Sboru národní bezpečnosti a Československé armády lidmi, na které se komunisté mohli spolehnout. Vzhledem k současnému politickému dění v Evropě též lze najít mnoho dějinných paralel právě s tímto obdobím a, jak je všeobecně známo, kdo se nepoučil ze své historie, odsouzen jest prožít ji znovu.

Po důkladné úvaze jsem práci rozdělil do šesti kapitol. První kapitola „Sbor národní bezpečnosti v roce 1945“ pojednává o vzniku a formování SNB, které byly charakteristické právě pro tento rok, nastiňuje též problematiku výkonu bezpečnostní služby během války, neboť porozumění předchozímu dění je nezbytné pro plné uchopení tématu.

Druhá kapitola „Sbor národní bezpečnosti do přijetí zákona o národní bezpečnosti“ se věnuje dění od konce roku 1945 do léta-září roku 1947, tedy do období, kdy se začalo stupňovat napětí ve vládě Národní fronty, které skončilo až únorovým převratem.

Ve třetí kapitole se věnuji nejprve zmíněnému zákonu o národní bezpečnosti a detailnějšímu popisu nejdůležitějších ustanovení a následně vývoji Sboru od září 1947 do února 1948. Věnuje se i politickým aférám, do nichž se příslušníci zapletli a následným sporům mezi ministerstvem vnitra a spravedlnosti.

Čtvrtá část práce vhlíží do struktury, organizace, velení a výkonu služby. Do této části jsem zahrnul i nejzávažnější situace, jaké Sbor řešil v této historické etapě, tedy boje s werwolfy a s Organizací ukrajinských nacionalistů. Obsahuje též několik vyšetřovacích kauz ze sledovaného období.

Poslední pátá kapitola rozebírá dobový stranický tisk (Rudé právo a Svobodné slovo) a konfrontuje poznatky získané z těchto periodik s dobovými událostmi. Zabývá se též stylistickou

úrovni textu, množstvím gramatických chyb a překlepů a celkovou představou, jakou čtenář mohl o SNB z toho tisku získat.

Bezpečnostní útvary svou podstatou vždy tvoří jádro státní moci, ať už se jedná o režim demokratický nebo autokratický, a do značné míry formují vztah občanů ke státu. Avšak rozdíl ve fungování těchto útvarů v různých státních zřízeních je naprosto zřejmý. Zatímco v demokratickém režimu jsou bezpečnostní složky vždy podřízeny vládě a parlamentu, v autokratickém se stávají součástí vládního systému a mnohdy i jeho rozhodující silou. Československý bezpečnostní aparát prošel v letech 1935-1953 několika významnými změnami, které odrážely celkový stav společnosti a nebezpečí, v němž se nacházela. Původně apolitické útvary policie, četnictva a zpravodajské složky byly transformovány do Sboru národní bezpečnosti, který nechvalně proslul při všech dějinných událostech, k nimž v Československu došlo po roce 1945.

Většina literatury vztahující se k problematice práce vznikla mezi lety 1948-1989. Z důvodů politické zaujatosti, cenzury, překrucování a zamlčování faktů je, bohužel, tato literatura obtížně vytěžitelná. Je poměrně málo známým faktem, že vznik SNB zpočátku nebyl řízen centrálně. Za datum vzniku SNB se považuje 17.4.1945, kdy vláda schválila zásady výstavby nového bezpečnostního aparátu. Funkci ministra vnitra vykonával komunista Václav Nosek. Ovšem vzhledem ke skutečnosti, že většinu území státu tehdy stále ještě okupovalo Německo, vykonání tohoto nařízení nebylo možno provést ihned. Jednotlivé národní výbory tak, jak vznikaly v průběhu roku 1945, začaly spontánně formovat vlastní ozbrojené útvary (Revoluční gardy, Národní milice, atd.), neboť mnoho příslušníků protektorátního četnictva se zdiskreditovalo spoluprací s okupační mocí a nebylo na ně spolehnutí. V zemi tak panovala situace, kdy bezpečnostní službu prováděli občané bez výcviku a odborného vzdělání, staré četnictvo, jehož ne všichni příslušníci byli spolehliví, a další ozbrojené skupiny, které vznikaly zcela živelně a nebyly centrálně řízeny. Tato kapitola dějin SNB není objasněna zcela dokonale, budu jí proto věnovat rozsáhlý prostor.

Prvními a nejdůležitějšími publikacemi se pro mne staly monografie *Dějiny policie a četnictva IV* a *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*. Autoři P. Macek a J. Dvořáková neutrálně a objektivně rekonstruují vznik, vývoj a činnost bezpečnostního aparátu v daném období a poskytují relevantní a věcné informace. U obou knih mi však chybí osobní názor a zhodnocení autora. Na obdobné téma se zaměřuje i monografie *Sbor národní bezpečnosti* od V. Kroupy a *Stručný přehled dějin SNB* od Z. Snítily. Kniha byla publikována roku 1977 a posloužila mi především jako zdroj porovnání literatury před a po listopadové. Na rozdíl od předchozích se autor hodnocení rozhodně nevyhýbá, plně schvaluje události let 1945-1948 a na problematiku nahlíží očima člena KSČ a

marxistické literatury. Z těchto důvodů, jak již bylo řečeno, jsem při tvorbě této práce využil předlistopadovou literaturu jen ve velmi omezeném množství a se značnou opatrností. Úlohu SNB v únorovém převratu kvalitně zdokumentoval F. Hanzlík v publikaci *Únor 1948: výsledek nerovného zápasu*. Přehledně rozdělené kapitoly jasně vykládají postup KSČ při ovládnutí bezpečnostních složek státu. Ač se tak na první pohled události února 1948 mohou jevit jako ústavní, skrývalo se za nimi tolik neústavnosti, že o legální akt se jednat nemohlo.

Knihou *Bojové tradice SNB* od O. Holuba se věnuje výchově, příkladným činům a hrdinství mužů z řad SNB. I přesto, že cenzura a marxistický náhled přetrvávají, jedná se o vhodný zdroj předpisů a tradic. Pro doplnění těchto funkcí a budování „uvědomělého“ názoru fungovala v rámci SNB i osvětová služba, jinými slovy propaganda. Nejvhodnější materiály pro výzkum v této oblasti slouží právě starší předúnorové materiály, zejména časopis *Osvěta SNB* vycházející v letech 1946-1948. Hlavní publikace zabývající se tímto tématem však pochází z 80. let a jde o publikace Vysoké školy SNB *Základy organizace, řízení a výchovy ve Sboru národní bezpečnosti*, která při důkladné kontrole otevírá dveře do světa nováčků SNB v plném obraze. I když jde o publikaci zaujatou, je zcela na místě ji do této práce zahrnout už jen z důvodu, abychom mohli rekonstruovat pohled i „druhé strany“, tedy té, která aparát pro své potřeby (nikoli potřeby lidu) budovala.

U vzniku nových institucí je personální otázka vždy až na prvním místě. Kádrování příslušníků starých sborů a nových uchazečů, kteří se hlásili do SNB, bylo bezesporu nutné, ale systém, jakým bylo provedeno, již zcela přesahoval rámeček, na jehož základě měl být výběr proveden. Tohoto stavu využili sice nejen komunisté, ale i ostatních strany Národní fronty, nicméně KSČ z něj profitovala zdaleka nejvíce. Infiltrace dříve apolitických sborů příslušníky politických organizací, a to zejména komunisty, byla prosazována s průhlednou myšlenkou vybudovat „uvědomělý“ sbor, který nebude tak náchylný ke spolupráci s nepřáteli režimu, jako se tomu stalo za okupace. Tato myšlenka sice na první pohled nevypadá úplně závadně, ale způsob, jakým byla uváděna v praxi, již byl. Ministerstvo vnitra v čele s Václavem Noskem se postaralo, aby do co nejvíce řídicích funkcí byli dosazeni buď sympatizanti, nebo rovnou členové KSČ. Personální otázka bude druhým problémem, který budu v práci rozebírat. Pro tuto část práce jsem čerpal zejména z archivních zdrojů Ministerstva vnitra a to archivu Na Struze a budově v ulici Siwietzova.

Náplň činnosti bezpečnostních sborů se na první pohled může zdát zcela zřejmá, avšak při bližším zkoumání vychází najevo, že tato činnost je značně komplikovaná a znění zákonů nejednoznačné a navíc tyto složky zákony nejednou ani nerespektují. Výkon služby zejména Státní tajné bezpečnosti a jejích složek případně složek na ni navázaných byl zcela nutným předpokladem

pro, z pohledu KSČ, úspěšný převrat z února roku 1948. Třetí část práce se bude zabývat činností StB jako z hlediska zpravodajství nejdůležitější rozvědné instituce. Zabývat se budu zejména způsobem, jakým komunisté dosáhli své jednoznačné převahy ve vedení této organizace, neboť tento problém stále není dostatečně popsán.

Problematika administrativy, příslušných zákonů a direktiv ministerstva není příliš zpracovaná a literatura k ní se shání těžko. Nejlépe utříbená dokumentace činnosti SNB je v knize *Vývoj výkonných policejních kompetencí na území České republiky 1918-2007* od autorů M. Knesla a L. Uhlíře, kteří, na poměrně malém prostoru dobře dokumentují změny v pravomocích předválečného a poválečného bezpečnostního aparátu a jeho posun do více represivních pozic. S rozvojem motorizace již před a zejména po Druhé světové válce je také spojena otázka dopravní policie, tedy tématu na první pohled nezajímavého. Avšak monografie *Historie dopravní policie* od M. Machutové tento názor vyvrací. Zajímavým způsobem dokumentuje rozvoj tohoto oboru bezpečnosti.

1. Sbor národní bezpečnosti v roce 1945

Pro každý vládnoucí režim je typické, že bezpečnostní aparát státu vždy formuje ke svým potřebám. Tento fakt platil ve všech dějinných obdobích (nejen) českého státu období nevyjímaje Rakousko-Uhersko, meziválečnou Československou republiku (dále ČSR), období Protektorátu Čechy a Morava (potažmo Slovenského štátu), avšak pro sledované období platí obzvláště. Do formování Sboru národní bezpečnosti (dále SNB) se jasně promítly tragické události a společenské změny, k nimž došlo v letech 1938-1945¹, bohužel ne v pozitivním světle. SNB (zejména tzv. kožené kabáty, které byly charakteristické pro příslušníky Státní bezpečnosti) nikdy neměl takovou prestiž, jakou si držely předválečné bezpečnostní složky a obzvláště po roce 1969 již byl SNB vnímán většinou obyvatelstva ne jako nástroj vymáhání práva a pořádku, ale naopak jako nástroj vládnoucí vrstvy k udržování své moci, potažmo moci sovětských okupantů.

1.1 Situace na konci války

S tím, jak území Československo bylo osvobozováno především z východu, se nejprve začala formovat bezpečnost na Slovensku. Dne 23.2.1945 vydala Slovenská národní rada nařízení, jímž došlo k rozpuštění státní policie (nikoli však městské a obecné policie) a byla zřízena Národní bezpečnosť. Místo pověřence pro vnitřní věci (později vnitra) zastával Gustáv Husák (Komunistická strana Slovenska). Dne 4.4.1945 byla prezidentem republiky Edvardem Benešem v Košicích jmenována první poválečná vláda, ve které po dohodě stran připadlo křeslo ministra spravedlnosti Prokopu Drtinovi (Česká strana národně socialistická), křeslo ministra obrany Ludvíku Svobodovi (nestraník, fakticky ale člen Komunistické strany Československa) a křeslo ministra vnitra Václavu Noskovi (Komunistická strana Československa). Následujícího dne bylo přijato její programové prohlášení zvané Košický vládní program (dále KVP), ze kterého plyne první závažný rozdíl, jimiž se nové bezpečnostní složky měly odlišovat od předválečných: *“Na rozdíl od dřívějšího byrokratického, lidu vzdáleného správního aparátu tvoří se v obcích, okresech a zemích, jakožto nové orgány státní a veřejné správy, lidem volené národní výbory. **Tyto lidem volené, pod neustálou kontrolou lidu stojící a až na další lidem odvolatelné národní výbory budou v obvodu své působnosti spravovat všechny veřejné záležitosti a dbát vedle orgánů ústředních o veřejnou bezpečnost a zřídí si podřízený jim demokratický úřednický aparát. Vláda bude svou politiku uskutečňovat přes národní výbory a plně se o ně opírat.**”²* Zde sice ještě nepadla zmínka o samotném SNB, ale nastínily se základní obrysy formování nových bezpečnostních sborů.

¹ Tedy Mnichovská dohoda, okupace ČSR nacistickým Německem a následně 2. světová válka.

² Košický vládní program, hlava V.

Vzhledem k tomu, že trvalo ještě více než měsíc, než byly Čechy a Morava plně osvobozeny od nacistických okupantů a toto osvobozování probíhalo postupně, musela se otázka bezpečnosti osob a majetku řešit tak, jak postupovala fronta. Došlo tedy k situaci, kdy páteř úřednického a bezpečnostního aparátu státu byla tvořena nikoli jednotně z centra **shora**, ale dosti živelně v jednotlivých územních celcích, tedy **zdola**. Tento problém později přinesl mnoho potíží. Nutnost vzniku nové základní instituce státní správy, národního výboru (dále NV), byla zcela zřejmá. Německá okupační správa nahrazovala nacistickému režimu nespolehlivé zaměstnance případně vytvářela nové úřady, kterých se bylo po válce třeba zbavit a zároveň muselo nezbytně dojít i k očištění zbylého úřednického aparátu od kolaborantů, případně jinak se provinivších osob. Opatření a organizace, které se očištěním měly zabývat, však nejednou selhaly (mnohdy i záměrně), někdy dokonce sami kolaboranti zakládali národní výbory ve snaze očistit se a zamést stopy po své činnosti.

Další rozdíly, kterými se poválečný bezpečnostní aparát odlišoval od předválečného, jsou již jasně patrné z vládou přijatého návrhu ministra Václava Noska „*Hlavní zásady výstavby nového bezpečnostního aparátu*“ pod názvem Sbor národní bezpečnosti ze dne 17.4.1945, který se dříve slavil jako den vzniku SNB. Jednalo se o následující ustanovení:

- “1. *Četnictvo a policii nerozpouštět, ale očistit a ponechat ve výkonu služby, protože zatím nemohly být nahrazeny novými vycvičenými orgány.*
2. *Podchytit ozbrojenou masu občanstva a snažit se do bezpečnostní služby urychleně začlenit mladé vhodné lidi.*
3. *Utvořit zvláštní pohotovostní jednotky jako zálohu pro pohraničí.*“³

Po květnových událostech roku 1945, kdy na mnoha místech došlo k ozbrojenému povstání proti okupantům, fakticky přestal starý bezpečnostní aparát fungovat. Výkon bezpečnostní služby tak přecházel na národní výbory a jimi organizované ozbrojené skupiny občanů (nejčastěji označované jako Národní milice)⁴, které však k těmto účelům nebyly vybaveny nemluvě o chybějícím vzdělání v oboru. Kde to bylo možné, i nadále vykonávaly bezpečnostní službu staré útvary (četnictvo, policie). Avšak udržet bezpečnost v zemi, na jejímž území se nacházely tři armády⁵, různé partyzánské skupiny a odbojové organizace⁶, bylo značně obtížné. V. Kroupa uvádí,

³ Macek P., Uhlíř L. *Dějiny Policie a Četnictva IV*. Mělník Police History, 2011, s. 38.

⁴ Kroupa V. *Sbor národní bezpečnosti 1945-1948*. Praha Naše vojsko, 1977, s. 17.

⁵ Rudá armáda, Americká armáda a zbytky německé branné moci.

⁶ Národní milice, Národní stráž, Národní stráž bezpečnosti, Občanská stráž, Národní střelecká garda, Národní střelecká jednota, Skuteč, Pěst a další. Dvořáková J. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*. Praha Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2007, s. 19.

že po konci války se mimo organizované ozbrojené skupiny na území Čech a Moravy vyskytovalo odhadem 150 tisíc ozbrojených a nikým neřízených osob⁷ s různými cíli. Pro srovnání v říjnu 1945 disponovaly bezpečnostní složky 30 027 příslušníky a před válkou k nim příslušelo ještě o polovinu méně osob.⁸ Prvořadým úkolem se tak stalo podchycení těchto lidí a začlenění národnostně a mravně vhodných kandidátů do nově vznikajícího bezpečnostního aparátu. Tento úkol byl svěřen národním výborům. Opatření se však neukázalo být dobrým, neboť došlo i k formování skupin, které se pod hlavičkou boje za osvobození vydávaly do pohraničí, kde se jejich příslušníci účastnili loupeží, vražd a dalších zločinů na (nejen) německém obyvatelstvu, mimo jiné tyto skupiny nesly i velkou míru odpovědnosti za tzv. divoký odsun německého obyvatelstva z ČSR.⁹ Tuto skutečnost, i když ne v plném rozsahu, připouštěla i marxistická historiografie, avšak s dodatkem, že šlo o síly „buržoazní“ využívané „reakcí“ k pomlouvání Komunistické strany Československa (dále KSČ) a ministra vnitra.¹⁰ K potlačení těchto skupin došlo až koncem léta roku 1945 se zrušením starých sborů a jejich přeměnou do SNB.

1.2 Utváření SNB

Jak již bylo řečeno, během boje za osvobození a krátce po něm přebíraly starost o bezpečnost majetku a osob národní výbory, které si k tomuto účelu vytvářely nebo podřizovaly ozbrojené formace občanů. Tím vznikaly značné rozdíly v organizaci těchto formací. Především z tohoto důvodu vznikla v květnu 1945 Komise pro vnitřní národní bezpečnost (dále KVNB), složená z vybraných členů vojensko-politické komise České národní rady, partyzánů, odbojářů a členů dalších skupin podílejících se na boji proti okupantům.¹¹ 22.5.1945 byla její existence uznána ministerstvem vnitra (dále MV) a zároveň MV stanovilo, že se bude skládat ze zástupců zemského národního výboru (dále ZNV), Ústřední rady odborů, Revolučních gard, partyzánů, bojovníků za svobodu a pověřenců MV. Zároveň jako náplň činnosti stanovilo organizovat a provádět vnitřní národní bezpečnost (tedy budovat SNB) a provést a řídit očistu orgánů státní správy a bezpečnosti.¹² V rámci výkonu úkolů vyslala KVNB ke všem starým i novým bezpečnostním organizacím a k národním výborům své zmocněnce. KVNB se tak fakticky stala na určitou dobu nejvýše postaveným orgánem bezpečnosti. Orgánů podobného zaměření vzniklo během května více, avšak

⁷ Kroupa V. *Sbor národní bezpečnosti 1945-1948*. Praha Naše vojsko, 1977, s. 18.

⁸ <http://www.policie.cz/clanek/historie-policie-a-cetnictva.aspx?q=Y2hudW09Nw%3D%3D>

⁹ Probíhal v květnu-září 1945 mimo kontrolu čs. vlády.

¹⁰ Kroupa V. *Sbor národní bezpečnosti 1945-1948*. Praha Naše vojsko, 1977, s. 18-19.

¹¹ Dvořáková J. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*. Praha Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2007, s. 18.

¹² Tamtéž, s. 18.

MV (již s ministrem Václavem Noskem) je všechny zrušilo. Důvod je vcelku zřejmý. Předsedou KVNB se totiž stal Ladislav Kopřiva (předseda pražského ZNV) a jeho zástupcem Ctibor Štolovský, oba členové KSČ. Ke zrušení KVNB došlo poměrně brzy, již 21.7.1945 na rozkaz hlavního velitelství SNB údajně kvůli nedostatečného vlivu KSČ na dění v KVNB.¹³

1.2.1 Pohotovostní pluk 1 Národní bezpečnosti

SNB vznikl k 17.4.1945, ale pouze na papíře. S opravdovým budováním sboru se začalo až po částečné konsolidaci poměrů v červnu roku 1945. Vzhledem k faktu, že oblasti česko-německého a česko-rakouského pohraničí byly za války od Protektorátu Čechy a Morava správně odděleny a bezpečnostní službu v nich nevykonávalo protektorátní četnictvo a policie, bylo nutno do těchto oblastí co nejdříve vyslat vlastní ozbrojené složky. Tento problém začal být zvláště ožehavý poté, co započaly útoky tzv. werwolfů¹⁴, na které běžné četnické hlídky a pohotovostní útvary nestačily. V reakce na toto nebezpečí v pohraničí vznikl tzv. Pohotovostní pluk 1 Národní bezpečnosti (dále PP).

Jednalo se více o vojenský než policejní útvar, který řídili důstojníci převelení z armády. Nábor probíhal ve dnech 28.5.-2.6. a 6.6.-10.6.1945 a od počátku jej řídily především osoby spjaté s KSČ a jednalo se tak o jeden z prvních vážných příznaků zpolitizování SNB.¹⁵ Početní stav pluku byl stanoven na 1 500 mužů rozdělených do 12 rot. Vezmeme-li do úvahy, že délka hranic s poválečným Německem a Rakouskem činila celkem 1 367 km, je zcela zřejmé, že tento počet byl nedostačující. Útvar byl velmi rychle odeslán do pohraničí, aby svou přítomností na některých místech zklidnil situaci. PP 1 navíc nebyl dostatečně vyzbrojen a vystrojen (většina uniforem pocházela ze zásob určených pro Afrikakorps!), zbraně dodala Rudá armáda, která poskytla 1000 samopalů Špagin.¹⁶ Výběr příslušníků probíhal velmi pochybně a mimo skutečných hrdinů odboje byly do pluku přijaty i osoby s kriminální minulostí a dokonce i konfidenti Gestapa a dalších okupačních úřadů.¹⁷ V této organizaci a personálním složení fungoval PP 1 až do 23.7.1946, kdy bylo rozhodnuto o jeho kompletní reorganizaci. Došlo k přejmenování na **Pohraniční útvary SNB „9600“**. Před únorem 1948 tvořilo tyto útvary 5 500 mužů ve čtyřech plucích.¹⁸

¹³ Dvořáková J. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*. Praha Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2007, s. 21.

¹⁴ Macek P., Uhlíř L. *Dějiny Policie a Četnictva IV*. Mělník Police History, 2011, s. 39.

¹⁵ Kroupa V. *Sbor národní bezpečnosti 1945-1948*. Praha Naše vojsko, 1977, s. 45.

¹⁶ Kroupa V. *Sbor národní bezpečnosti 1945-1948*. Praha Naše vojsko, 1977, s. 39.

¹⁷ Dvořáková J. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*. Praha Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2007, s. 19-20.

¹⁸ Tamtéž, s. 21.

1.2.2 Zpravodajství

Zrušením KVNB fakticky došlo k zastavení vytváření státobezpečnostní složky SNB. Funkci civilní rozvědky tak od osvobození vykonávala obnovená Státní bezpečnost (dále StB), která byla složena především z předválečných pracovníků civilní tajné služby, mezi nimiž si největší vliv drželi národní socialisté.¹⁹ Vzhledem k faktu, že pro vstup do Státní bezpečnosti bylo nutno doložit určitý stupeň vzdělání (mimo jiné 3 státní zkoušky) a zkušenosti s prací v oboru, bylo pro kteroukoli politickou stranu velmi obtížné ne-li nemožné tuto organizaci ovládnout dosazením vlastních lidí v krátkém čase. Z tohoto důvodu ústřední výbor (dále ÚV) KSČ rozhodl v říjnu 1945 o vytvoření Zemského odboru bezpečnosti (dále ZOB). Jako v předchozích případech většinu zaměstnanců tvořily prověřené kádry KSČ.²⁰ 20.10.1945 byly zřízeny celkem tři centrály, a to u ZNV v Praze, Brně a u expozitury brněnského ZNV v Ostravě na základě výnosu podepsaného zmiňovaným Ladislavem Kopřivou, který se již dříve angažoval v KVNB. ZOB byl nadřazen všem ostatním zpravodajským službám a skládal se ze 7 oddělení.²¹ Nejdůležitější složkou se stal ZOB II. Vznikl kompletně mimo zákony a kontrolu vlády, podřízen byl příslušnému ZNV a na nejvyšší úrovni odboru „Z“ MV.²² KSČ v tomto případě využila již existující zpravodajské sítě Státní bezpečnosti a ZOB II vytvořil svoje pobočky (oblastní zpravodajské odbočky a jim podřízené oblastní zpravodajské pobočky) v těch místech, kde již existovaly úřadovny Státní bezpečnosti. Příslušníci ZOB II sice neměli výkonné pravomoci (zatýkání, zabavování, vyslýchání), ale i tak se těmto činnostem věnovali. Nejrozšířenějším způsobem bylo maskovat vlastní akce jako činnost Státní bezpečnosti a to tak, že příslušných akcí se účastnil komunisty prověřený příslušník Státní bezpečnosti, který však akci neřídil a ani do ní nezasahoval (tedy nemohl být obviněn).²³

Největším problémem při vytváření ZOBů byl nedostatek odborně zdatného a zkušeného personálu, tedy naprosto stejný problém, pro který tito lidé nemohli být přijati do Státní bezpečnosti.²⁴ Odpovídající zkušenosti neměly ani řídicí osoby a došlo tak ke zcela paradoxní situaci, kdy bývalým příslušníkům Gestapa a SD byly předkládány dotazníky (celkem 31 otázek) se zaměřením na fungování a organizaci těchto nacistických represivních orgánů. Zatčení ředitelů byli

---

¹⁹ Tamtéž, s. 26.

²⁰ Tamtéž, s. 26.

²¹ Zemské velitelství SNB, zemská státní bezpečnost, zemská kriminální úřadovna, zemský odbor bezpečnosti – II. oddělení, správní a právní oddělení vnitřní národní bezpečnosti, bezpečnostní sekce dopravní, ředitelství národní bezpečnosti v Praze a úřady národní bezpečnosti v Plzni, Českých Budějovicích, Kladně, Náchodě a Hradci Králové.

²² Odbor zpravodajství.

²³ Dvořáková J. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*. Praha Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2007, s. 28.

²⁴ Kaplan K. *Protistátní bezpečnost*. Příbram Plus-Albatros, 2015, s. 102

dokonce dotazování přímo.²⁵ Často šlo tedy o lidi, kteří měli na rukou krev nejen odbojářů-
nekomunistů, ale i komunistů! Většina dotazovaných vypovídala ochotně, pochopitelně s vidinou
nižšího trestu a snesitelnější vazby. Poměry ve věznicích a internačních táborech spravovaných
ministerstvem vnitra se brzy také staly terčem všeobecné kritiky. Zde se však jednalo více o osobní
selhání (nemálo opakovaná) než o cílenou politiku MV.

Z vyjmenovaných hlavních úkolů SNB se ZOB II zabýval zajištěním Československé
republiky před útoky na její svrchovanost, samostatnost, celistvost a demokraticko-republikánskou
státní formu, bezpečnost a obranu. Pod tuto velmi volnou formulaci se dá zařadit široký okruh
činností, který by státní apolitické rozvědce rozhodně nepříslušel. ZOB II se tak dále členil na
Politické zpravodajství (dále PZ), Obranné zpravodajství (dále OZ), hospodářské zpravodajství
(dále HZ), Studijní oddělení (dále SO) a Organizační oddělení. Nejvíce pozornosti budilo PZ, které
se mimo odhalování konfidentů a kolaborantů věnovalo i (nebo spíše zejména) sledování členů
nekomunistických stran Národní fronty.²⁶

Náplní činnosti OZ bylo odhalování a dokumentování zbylých nacistických policejních a
zpravodajských sítí a vyhledávání válečných zločinců na území ČSR, později se podílelo i na
sabotování akcí cizích rozvědných služeb. I když v menší míře, OZ bylo též využíváno i proti
politickým oponentům.²⁷

HZ se staralo o ochranu znárodněného průmyslu včetně kontrašpionáže a to i způsoby jemu
nepříslušejícími. Mimo fyzickou ochranu objektů se věnovalo i zastrašování vedoucích
zaměstnanců, pokud neměli dostatečně kladný vztah ke KSČ, a jejich následnému nahrazování
osobami spjatými s KSČ.²⁸

SO zpracovávalo informace získané zpravodajskými složkami a vyslýchalo zatčené válečné
zločince včetně příslušníků Abwehru a Sicherheitsdienstu (dále SD), jejichž postupy se nejednou
inspirovalo. Věnovalo se rekonstrukci odbojových organizací za účelem získávání informací
různého druhu²⁹. Informace SO byly předávány přímo ÚV KSČ.³⁰

I přes značný stupeň utajení se KSČ zcela nepodařilo činnost ZOB II zamaskovat před
ostatními stranami Národní fronty, což vedlo k jeho pozdějšímu zrušení.

---

²⁵ Tamtéž, s. 49.

²⁶ Dvořáková J. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*. Praha Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2007, s. 28.

²⁷ Tamtéž, s. 29.

²⁸ Tamtéž, s. 29.

²⁹ Opět šlo zejména o získávání kompromitujících materiálů na oponenty KSČ

³⁰ Tamtéž, s. 29.

1.2.3 Osvětová služba SNB

Početně malou, ale důležitou složkou SNB se stala neustále kritizovaná, rychle zrušená a po únoru 1948 opět obnovená Osvětová služba SNB (dále OS SNB). O jejím založení se dlouho diskutovalo ještě před osvobozením, neboť ze stran Národní fronty byla prosazována pouze KSČ, která ji také nakonec zcela podřídila svým zájmům, což marxistická literatura sama bez okolků přiznává.³¹ Od začátku se mělo jednat o výchovu především politickou v „duchu lidové demokracie a pokroku“. Předválečný československý bezpečnostní aparát (včetně armády) byl zásadně apolitický a příslušníci neměli právo být členy politických stran, dokonce jim bylo odebráno i volební právo a nesměli se účastnit politických shromáždění jinak než jako strážci pořádku. S odstupem let se dá říci, že tehdejší aparát skutečně apolitickým byl. Nicméně v poválečné době zejména pod vlivem mnichovského traumatu, kdy se hojně šířila myšlenka, že politici zradili národ a armáda se sama neodhodlala bojovat především proto, že byla pod vlivem „buržoazie“ a nebyla spjata s lidem, došlo ke změně a s tímto odůvodněním byla 30.6.1945 zavedena do SNB Osvětová služba a 8.12.1945 bylo příslušníkům SNB povoleno účastnit se voleb a dokonce se stát i členy politických stran.³²

Centrála OS se nacházela u Hlavního velitelství (dále HV) SNB a prvních 96 instruktorů bylo k útvarům odesláno 1.9.1945.³³ Osvětová výchova měla za úkol vychovávat příslušníky k „*boji SNB za svobodu národa, obranu jeho svobody a budoucnosti, výchovu ve státním, demokratickém a antifašistickém duchu a k ochraně vnitřní národní bezpečnosti, k lásce k lidu a vlasti.*“³⁴ Skutečnou činnost však útvar vyvíjel fakticky jen v oblasti šíření komunistické ideologie. Největším paradoxem celé situace bylo, že o této ideologii měli nejmenší přehled ti příslušníci, kteří byli do bezpečnostních sborů přijati po květnu 1945, tedy osoby povětšinou spjaté nebo sympatizující s KSČ.³⁵ Boj o OS SNB byl zdánlivě ukončen přijetím zákona o národní bezpečnosti č. 149/1947 Sb., kdy OS přestala existovat, avšak již 2.3.1948 (tedy jen několik dní po únorovém převratu) již znovu fungovala.³⁶

---

³¹ Tamtéž, s. 49-53.

³² Avšak s tou výjimkou, že politickému dění se věnovali pouze ve svém volném čase a zásadně v civilním oblečení.

³³ Tamtéž, s. 50

³⁴ Dvořáková J. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*. Praha Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2007, s. 22.

³⁵ Tamtéž, s. 23.

³⁶ Tamtéž, s. 23-24.

1.3 Stav SNB ke konci roku 1945

Vytváření nových a rušení starých institucí probíhalo postupně s tím, jak docházelo od 12.4.1945 k očistě od kolaborantů a náboru nových příslušníků. Zároveň tak koexistovaly 2 řídicí orgány bezpečnosti a to zemská velitelství četnictva a uniformované policie a tvořící se zemské velitelství SNB, jemuž bylo velitelství četnictva podřízeno. 30.6.1945 pak došlo ke zrušení četnictva, uniformované státní policie a obecní výkonné policie. Místo těchto tří složek zaujal SNB.³⁷ Zaměstnanci zrušených organizací se automaticky stali příslušníky SNB, pokud prošli předchozí očistou.³⁸ Zrušením (nebo spíše přejmenováním) starých úřadů však k větším změnám ještě nedošlo a výkon bezpečnostní služby spočíval většinou na předválečných příslušnících četnictva a policie. Vzhledem k rozvratu průmyslu a všeobecnému nedostatku sloužili příslušníci v uniformách předválečné nebo protektorátní provenience, nemálo z nich i v uniformách Wehrmachtu nebo SS, případně v uniformách darovaných spojeneckými armádami. Situace ve výzbroji byla ještě horší, neboť díky značnému množství zbraní různých typů a ráží bylo nemožné centrálně zásobovat jednotlivé útvary.

Většina změn v souvislosti s bezpečnostními složkami provedenými v roce 1945 byla více či méně improvizovaná. K přijetí zákona o národní bezpečnosti a tím ke sjednocení řádů, práv a povinností sboru došlo až 19.12.1947, tedy 2,5 roku po vzniku SNB. Toto období bylo navíc poznamenáno mnoha incidenty a excesy (zejména v pohraničí), kde se SNB potýkal s problémy divokého a plánovaného odsunu, rabováním ze strany české spodiny drancující opuštěný majetek, teroristickými akcemi werwolfů, Banderovců a dalších polovojskových organizací. Ke všem těmto problémům je třeba ještě připočíst výkon klasické pořádkové a kriminální služby. Značné síly SNB odčerpávalo také pátrání po kolaborantech a válečných zločincích.

Vzhledem k výjimečné situaci, jaká v ČSR panovala fakticky po celá 40. léta, se úkoly bezpečnostních sborů velmi často měnily. Patřilo mezi ně:

1. Vykonávání bezpečnostní a pořádkové služby.
2. Střežení státních hranic.
3. Boj proti zločinnosti.
4. Vykonávání služby k Zajištění Československé republiky před útok na její svrchovanost, samostatnost, celistvost a demokraticko-republikánskou státní formu, bezpečnost a obranu.
5. Zajištění bezpečnosti ústavních činitelů.

³⁷ Kroupa V. *Sbor národní bezpečnosti 1945-1948*. Praha Naše vojsko, 1977, s. 27.

³⁸ *Zákon o národní bezpečnosti a Služební instrukce*, s. 6.

6. Šetření o trestných činech soudních (provádění úkonů přípravného řízení podle trestních řádů).³⁹

Z úkolů zde vyjmenovaných jasně plyne základní rozdíl mezi předválečnými a poválečnými bezpečnostními útvary. Předválečná policie a četnictvo vykonávaly pouze body 1, 3 a 6.⁴⁰ Bod 4, který by se dal charakterizovat jako náplň vnitřní rozvědky, spadal pod kompetenci II. oddělení Hlavního štábu, které ovšem fungovalo pod Generálním štábem Československé armády a řízeno tedy bylo ministerstvem národní obrany (dále MNO), nikoli ministerstvem vnitra. Vedle již existujícího zpravodajského orgánu Obranného zpravodajství (dále OBZ)⁴¹ podřízeného ministerstvu národní obrany byl založen další orgán (ZOB II). OBZ sice mělo fungovat výhradně jako zpravodajská služba armády, avšak nejprve v roce 1945 zcela mimo zákony⁴² a následně i za cenu jejich porušování fungovalo mimo své kompetence i jako vnitřní civilní rozvědka, navíc namířená pouze proti potencionálním odpůrcům KSČ, stejně jako ZOB II. Došlo tedy k situaci, kdy oba silové rezorty (MNO a MV) a tedy i zpravodajské složky státu se dostaly pod kontrolu jediné politické strany.

Základní rysy, kterými se SNB v roce 1945 odlišoval od předválečné policie, četnictva a rozvědky, byly:

1. Značné navýšení početního stavu, často však šlo o osoby pochybné pověsti.
2. Zavedení početně silných formací k zajištění klidu a pořádku v pohraničí
3. Politizace sboru, přiznání práva volit, právo účastnit se politického života jako příslušníci politických stran, zavedení osvětové služby.
4. Sloučení bezpečnostních sil (s výjimkou armády a Finanční stráže, která však byla na SNB značně závislá a později došlo i k pohlcení FS) do jediné organizace.
5. Podřízení tajných služeb MV (dříve patřily pod MNO a předsednictvo vlády)

Po personální stránce byl SNB tvořen předválečnými příslušníky policie, četnictva a obecní policie, nově přijatými účastníky odboje a boje za osvobození a osob navrátilých se z koncentračních táborů a emigrace. Koncem října 1945 dosáhl SNB početního stavu 32 027 příslušníků.⁴³

³⁹ *Zákon o národní bezpečnosti a Služební instrukce*, s. 14-16.

⁴⁰ Částečně se podílely i na bodech 2 a 4, nicméně pouze na základě rozkazu nadřízeného orgánu.

⁴¹ Založeno bylo mimo kompetenci a na sovětskou žádost (rozkaz) Ludvíkem Svobodou v lednu roku 1945. Od začátku se jednalo o organizaci pod vlivem KSČ a NKVD. Druhou fakticky již jen přežívající organizací bylo Druhé oddělení Generálního štábu, které za války fungovalo jako rozvědka londýnské vlády. Krátce po válce došlo jeho zrušení.

⁴² Žádné ohledně zpravodajských složek ještě nebyly schváleny a OBZ tak nepodléhalo vnější kontrole.

⁴³ Dvořáková J. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*. Praha, 2007, s. 21.

2. Sbor národní bezpečnosti do přijetí zákona o národní bezpečnosti

Základní organizační schéma uniformovaných složek a kriminální služby SNB bylo dokončeno na přelomu let 1945 a 1946 a v příštích letech k větším změnám nedošlo. Neustálým vývojem však stále procházely státobezpečnostní orgány a v tomto procesu se plně odrážely spory uvnitř NF. Do konce roku 1945 komunisté argumentovali potřebou vypátrat, zatknout a odsoudit válečné zločince a ostatní strany NF s tímto postupem alespoň prozatím souhlasily.

2.1 Zpravodajství

Neustálé spory ohledně zákona o národní bezpečnosti, jehož přijetí se předpokládalo v první polovině roku 1946, avšak nakonec byl přijat až v srpnu roku 1947, vedly k provizoriu uvnitř SNB, a to zejména ve státobezpečnostní složce. Komunisté se zprvu snažili o co nejrychlejší přijetí tohoto zákona, avšak záhy zjistili, že stav právního vakua jim vyhovuje lépe. Nejpádňejším argumentem bezesporu byl ten, že veškeré zpravodajství bylo podřízeno ministrům vnitra a obrany (zákonem o národní bezpečnosti ze srpna 1947 přešlo pod předsednictvo vlády, tedy předsedy stran zastoupených v NF, ale k tomuto kroku díky únorovým událostem již nedošlo) a jestliže pro zpravodajství neexistovaly právní a zákonné normy, ale jeho existence byla vzata na vědomí, tak činnost zpravodajství vůči opozici v NF se stala téměř neomezenou, neboť drtivou většinu nejen velitelů, ale i zaměstnanců tvořily osoby spjaté s KSČ.⁴⁴

Zdánlivý klid ohledně bezpečnostní služby trval pouze do ledna roku 1946 a podezření zbytku NF na zneužívání zpravodajství sílilo a vykrytalizovalo po volbách v květnu. Aféra se zneužíváním ZOB se objevila dokonce v periodiku Československé strany národně socialistické (dále ČSNS) Svobodné slovo⁴⁵ a to ještě před volbami. Bylo zjištěno, že ZOB II již od konce války sháněl informace a sledoval tajemníka ČSNS Vladimíra Krajínu. Nekomunistické strany NF na situaci pohlížely jako na vyhrocený předvolební boj a ne jako na snahu kompromitovat politickou konkurenci a postupně ovládnout veškerou bezpečnost. Přímo mistrovským tahem ze strany KSČ bylo navrhnoutí Václava Noska do funkce ministra vnitra. Nosek totiž za 2. světové války neemigroval do Sovětského svazu jako většina komunistů, ale přesunul se do Francie a později do Velké Británie, kde navázal poměrně dobré vztahy s představiteli západní emigrace, kteří k němu měli důvěru a mnoho zcela evidentních útoků proti pozicím své strany vnímali tak, že šlo o selhání jednotlivce nebo skupiny, která však jednala bez vědomí ministra vnitra. Nosek jako člen bezpečnostní komise ÚV KSČ však musel o těchto akcích minimálně vědět, pravděpodobně je však

⁴⁴ Kaplan K. *Protistátní bezpečnost*. Příbram Plus-Albatros, 2015, s. 198.

⁴⁵ Tamtéž, s. 102.

i schvaloval.⁴⁶

Bezpečnostní komise ÚV KSČ si byla dobře vědoma hrozby izolace v opozici vůči zbytku NF⁴⁷ a pokusila se jednotný postoj ostatních stran rozbit, a to úspěšně. Komunisté tohoto docílili několika postupnými kroky. Prvním bylo projevení značné nechuti k jakýmkoliv ústupkům (i zcela banálním), následoval pomalý ústup z pozic s hlasitou odezvou, že tak činí jen kvůli koaličním partnerům, čímž dosáhli toho, že ústupky pro KSČ byly alespoň krátkodobě přijatelné. Další krok počítal s tím, že alespoň jedna strana se k nim přidá právě po tom, co učiní alespoň nějaké ústupky. V tomto případě se stranou, která se ujala do role prostředníka, stala sociální demokracie, nejmenší strana NF, která v mnohém sdílela komunistický pohled na bezpečnost⁴⁸ a nejen na ni. Sociální demokracie a komunisté uzavřeli dohodu ohledně rozdělení pozic na MV⁴⁹. Z funkce náčelníka bezpečnosti byl odvolán Bedřich Pokorný,⁵⁰ všeobecně došlo k dočasnému útlumu politického zpravodajství a komunisté dokonce odsouhlasili přesun zpravodajství z agendy ministerstva vnitra pod předsednictvo vlády⁵¹. Toto vítězství opozice však bylo jen krátkodobé a vedlo především k většímu zakonspirování činnosti ZOB II a přesvědčilo KSČ, že je nutno nasadit agenty nejen na pozice řadových členů, ale i do některých vyšších pozic stran NF.⁵²

2.1.1 Zemské odbory bezpečnosti

Nebezpečí ovládnutí bezpečnosti jednou stranou si uvědomovaly i ostatní politické strany. Jako první se ozvali národní socialisté, v jejichž řadách byli aktivní především poslanci Alois Čížek a Ota Hora, členové bezpečnostního výboru parlamentu.⁵³ Není s podivem, že první kritika zazněla právě z řad ČSNS, neboť národní socialisté drželi nejvíce pozic mezi osobami, které byly přijaty do SNB z předválečných a protektorátních složek, zejména mezi četnictvem, kriminalisty a státní bezpečností a StB. Spolu s tím, jak v průběhu roku 1946 kritika sílila a k ČSNS se přidávaly i ostatní strany NF, si bezpečnostní výbor ÚV KSČ uvědomoval, že současný stav v SNB je neudržitelný a budou muset sáhnout k ústupkům. 14.2.1946 národní socialisté s podporou lidovců a sociálních demokratů schválili usnesení, ve kterém bylo vládě nařízeno, aby se zabývala poměry v

---

⁴⁶ Tamtéž, s. 59.

⁴⁷ Za dobu legální existence strany v předválečné ČSR byli v opozici neustále s výjimkou září roku 1938.

⁴⁸ Po zkušenostech z války dospěli sociální demokraté k názoru, že bezpečnost by měla být vedena levicově orientovanými osobami.

⁴⁹ Komunisté se vzdali některých pozic v SNB ve prospěch sociálních demokratů. Ve všech případech šlo o lidi pro KSČ přijatelné.

⁵⁰ Pro ostatní strany se stal nepřijatelným po tom, co se zjistilo, že falšoval výpovědi zajatých nacistů tak, aby očeřňovaly opozici v NF, zejména národní socialisty.

⁵¹ Tedy pod pravomoc a kontrolu předsedů politických stran NF.

⁵² Tamtéž, s. 120.

⁵³ *Rudé právo*, 27.11.1945.

OBZ a ZOB (obě instituce již byly v komunistických rukou). KSČ byla touto iniciativou (především zdánlivě jednotným postojem všech stran) zaskočena a skutečně došlo k částečnému omezení aktivit proti členům NF. Po květnových volbách, které KSČ drtivě vyhrála⁵⁴ a získala nejen post ministra vnitra a národní obrany, ale i předsedy vlády, se zpravodajská činnost opět zaměřila proti „vnitřnímu nepříteli“ uvnitř NF. Od těchto voleb lze sledovat neustále se stupňující boj o bezpečnost, který vyvrcholil v únoru roku 1948 a dopadl pro nekomunistické strany NF tragicky.

Jak fungovalo budování nelegálního zpravodajství pod hlavičkou národních výborů, rozkryl ve své výpovědi z 8.1.1963 Jindřich Veselý⁵⁵: „...*No a my jsme zatím budovali ty ZOBy. Dělalo se to tak, že se získávali lidé z koncentráku nebo partyzáni*⁵⁶, *že se zařadili třeba na jiný odbor, kupř. zemědělský, a za nějaký čas pak je přeřadili do ZOBU. Na tom jsme pracovali dobrý rok. Pak jsme organizačně postavili zahraniční zpravodajství, **vnitřní, politické, hospodářské a kontrašpionáž.** Vedle zpravodajského pak byl odbor veřejné bezpečnosti a bylo to hlavní velitelství SNB a velitelství pohraniční stráže. No a my jsme, vědomi si, že to hlavní SNB nemůžeme ovládnout, protože tam byla masa starých policajtů, tak jsme se vrhli na pohraniční útvary. Už od 46. roku se budovaly pohraniční útvary jako úderky ze spolehlivých lidí.“ Jinými slovy zde Veselý popisuje, že celý rok 1946 strávili nábořem a zařazováním lidí politicky vhodných pro zpravodajskou činnost proti „vnitřnímu nepříteli“. V rámci SNB se (zatím) nepokoušeli o větší pronikání do útvarů přejatých z dřívějších dob, neboť by to vyvolalo příliš silný odpor ze strany opozice v NF a raději se soustředili na vytváření a ovládnutí nových útvarů, pokud možno zcela mimo hledáček NF.*

O významu ZOB pro KSČ hovoří jednání bezpečnostního výboru strany z první poloviny roku 1946, kde mimo jiné zaznělo: „...*Stanovisko Bedřicha Pokorného vycházelo z toho, že úkolem tohoto útvaru*⁵⁷ *je zabývat se situací a činností nekomunistických stran. Měl by působit v rámci komunistické strany, a nikoliv fungovat jako státní zpravodajská instituce*⁵⁸. *Odpůrci tohoto pojetí (především Štěpán Plaček) vycházeli z přesvědčení, že v nekomunistických stranách se nacházejí nepřátelé lidové demokracie. Nastoupený směr vývoje naráží na odpor těchto stran nebo jejich vedení, čímž se představitelé nekomunistických stran dopouštějí protistátní činnosti. Tato*

⁵⁴ KSČ 31,0 %, ČSNS 18,3 %, ČSL 15,3 %, ČSD 12,3 %, DS 14,3 %, [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD003EAADE/\\$File/422008k03.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD003EAADE/$File/422008k03.pdf)

⁵⁵ Na počátku roku 1947 pracoval jako zaměstnanec odboru „Z“ MV, později se stal jeho přednostou. Podílel se na odstranění Bartíka, organizoval ZOB a vliv měl i na únorové události roku 1948.

⁵⁶ Tedy osoby, které se zpravodajstvím neměly žádné zkušenosti. Jejich jedinou kvalifikací bylo členství či sympatie s KSČ.

⁵⁷ Politické zpravodajství ZOB.

⁵⁸ Tedy zaměřená mimo NF, nikoli do ní.

*konstrukce poslání politického zpravodajství se řídila jediným kritériem – protistátní charakter má každý krok, který odporuje úsilí o uskutečnění komunistického mocenského záměru.*⁵⁹ Původně KSČ neuvažovala o tom, že by politické zpravodajství bylo součástí státní zpravodajské služby nebo jiné státní instituce (z důvodu konspirace). K tomuto kroku KSČ donutil nedostatek finančních prostředků na zřízení „stranické“ zpravodajské agentury, a proto byli komunisté nuceni včlenit ji do SNB a (nepříliš úspěšně) maskovat její činnost. Důvodů, proč zde opozice v NF nezasáhla účinněji, bylo několik. Lidovci ani sociální demokraté nepovažovali otázku bezpečnosti za prvořadou a výbory stran NF se stále domnívaly, že se jedná pouze o prostředky politického boje o voliče tak, jak byli zvyklí z dob meziválečné republiky, nikoli o cílenou snahu převzít veškerou moc.

2.1.2 Státní bezpečnost

Státní bezpečnost hned 15.1.1946 přišla o svého velitele Josefa Bartíka (ve funkci přednosta odboru „Z“ MV), který bylo odvolán na základě komunistické provokace.⁶⁰ Josef Bartík ve zpravodajství působil již před válkou a během války, nebyl komunistou a nepřipustil by zpolitizování zpravodajského útvaru MV. Ani toto opatření však nebylo dostatečné pro to, aby komunisté oficiální státní zpravodajství ovládli, neboť v tom jim stále bránily platné předpisy o přijímání zaměstnanců a situace se tak musela řešit přes orgány ZOB. Bartíka ve funkci nahradil Bedřich Pokorný. Ani on však ve funkci přednosta odboru dlouho nevydržel, avšak tentokrát šlo o spor hrozící rozdělit celou NF. Jednalo se o případ Vladimíra Krajiny, tajemníka ČSNS. Pokorný se jej na základě zfalšovaných výpovědí K. H. Franka pokusil obvinít z kolaborace s nacisty poté, co byl Krajina za války zatčen. Celý případ řešila komise NF a dospěla k závěru, že zprávy byly zfalšované a komunisté raději přemístili Pokorného na Slovensko. Zde se již začaly projevovat rozpory mezi vedením MV a ministerstva spravedlnosti (ministr Prokop Drtina, ČSNS), kdy MV činnost Pokorného krylo, zatímco justice celý případ odhalila a vyřešila. KSČ nakonec snahu o ovládnutí StB v roce 1946 dočasně vzdala a soustředila se na ovládnutí dalších složek SNB. StB tak i nadále vykonávala činnost zaměřenou zejména proti Německu a Maďarsku, tedy pátrala po kolaborantech, válečných zločincích a prováděla vnitřní a vnější bezpečnost bez politického zaměření. Nejzávažnějším faktem zjištěným StB byla skutečnost, že na území ČSR přicházelo a působilo stále větší množství agentů NKVD.⁶¹

⁵⁹ Kaplan K. *Protistátní bezpečnost*. Příbram Plus-Albatros, 2015, s. 108.

⁶⁰ Tamtéž, s. 198.

⁶¹ Dvořáková J. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*. Praha, 2007, s. 114.

3. Sbor národní bezpečnosti v zápase o moc

Spolu se stupňováním napětí v poválečném světě se zvyšoval i tlak na české a slovenské komunisty, aby co nejdříve dosáhli absolutní moci ve státě. Velký podíl na tomto mělo rozhodnutí americké vlády vyhlásit tzv. Marshallův plán, který měl pomoci evropským ekonomikám s obnovou výroby, ale za té podmínky, že dojde k vyloučení radikálů (zejména levicových) z vlády. Otevřeně byl tento rozkaz předán Slánskému na ustavujícím sjezdu Informbyra koncem září v polské Szklarske Porębě⁶² a ihned se začalo s jeho uskutečňováním, což s sebou do budoucna neslo tragické důsledky nejen pro československou ekonomiku, ale na celý stát a společnost.

3.1 Zákon o národní bezpečnosti

Původní předpoklad zněl, že prezident republiky podepíše dekret o SNB ještě v roce 1945 a ten bude později přetaven v zákon, nicméně tak se nestalo.⁶³ SNB vznikl v podstatě jen z vůle Národní fronty⁶⁴ bez právního podkladu v zákonu a až do dne 7.9.1947 existoval a fungoval podle zákona o četnictvu z roku 1927 a všech jeho ustanoveních, pokud neodporovala novým pořádkům. Nový zákon o národní bezpečnosti byl schválen dne 11.7.1947, ale ani ten komplikovanou situaci v bezpečnosti nevyřešil a samotný fakt, že vznikal celé 2 roky, dává tušit, že proběhlo mnoho zákulisních i veřejných bojů o jeho podobu. Z pohledu KSČ se jednalo o zákon dočasný, ve kterém komunisté provedli ústupky sice bolestné a dokonce i ohrožující pozice KSČ, avšak zároveň si ponechali dostatek prostoru a hlavně času k dalšímu pronikání do SNB.⁶⁵

3.1.1 Nejdůležitější ustanovení

Zákon zavedl existenci tzv. Správních úřadů národní bezpečnosti. Staly se jimi všechny okresní národní výbory (dále ONV), ústřední národní výbory (dále ÚNV), ZNV, pověřenectvo vnitra a MV.⁶⁶ Národní výbory byly správními orgány bezpečnostních složek. Mohly vyžadovat asistenci SNB v zákonem daných situacích, a to jak ústně, tak písemně, přičemž daný příslušník SNB měl vždy možnost vyžádat si nařízení písemně. Národní výbory neměly nad příslušníky SNB trestní pravomoci, v případě stížností se tak obracely na příslušného velitele SNB nebo rovnou na MV.⁶⁷ MV a pro Slovensko pověřenectvo vnitra byly těmito strukturám nadřazeny a přičleňovala se k nim i

⁶² Veber V. *Osudové únorové dny*, Praha Lidové noviny, 2008, s. 112.

⁶³ Kroupa V. *Sbor národní bezpečnosti 1945-1948*. Praha Naše vojsko, 1977, s. 58.

⁶⁴ Na návrh a podporu komunistů, žádná jiná strana neměla na vzniku SNB zájem.

⁶⁵ Tamtéž, s. 126.

⁶⁶ *Zákon o národní bezpečnosti*, 1947, oddíl 2.

⁶⁷ Macek P., Uhlíř L. *Dějiny Policie a Četnictva IV*. Mělník Police History, 2011, s. 100.

velitelství SNB.

„Zřizuje se sbor národní bezpečnosti jako výkonný orgán správních úřadů národní bezpečnosti (v dalším "Sbor"). Jeho úkolem je chrániti na celém území Československé republiky v rámci právních předpisů a podle příkazů správních úřadů národní bezpečnosti veřejné zájmy, jež náleží do tohoto oboru (§ 1). K úkolům Sboru náleží tudíž zejména: služba bezpečnostní a pořádková; střežení státních hranic; boj proti zločinnosti; výkonná služba k zajištění Československé republiky před útoky na její svrchovanost, samostatnost, celistvost a demokraticko-republikánskou státní formu, bezpečnost a obranu, dále k zajištění osobní bezpečnosti ústavních činitelů, jakož i získávání, shromažďování a zpracovávání zpráv z těchto oborů; šetření o trestných činech soudních (úkony přípravného řízení podle trestních řádů).“⁶⁸ Takto byla v zákoně zakotvena existence SNB i se všemi složkami plynoucími z úkolů. SNB se tak spolu s Československou armádou stal jediným orgánem bezpečnosti v celé ČSR. Byla mu svěřena funkce udržování veřejného pořádku, ochrany osob a majetku a vyšetřování trestných činů (dříve policie a četnictvo), střežení státních hranic (dříve Finanční stráž, Stráž obrany státu, četnictvo), rozvědná a kontrarozvědná činnost (dříve II. oddělení generálního štábu) a ochrana ústavních činitelů.⁶⁹

Zákon také částečně sjednotil výkon služby v českých zemích a na Slovensku, kde již dříve vzniklou Národní bezpečnost' včlenil do SNB.⁷⁰ Zavedl striktní pravidla ohledně kandidátů (členem se mohla stát jen osoba české, slovenské nebo „jiné“ slovanské národnosti, která byla mravně bezúhonná a národně spolehlivá). SNB byl zákonem charakterizován jako vojensky organizovaný sbor a z toho důvodu se na něj vztahovala působnost vojenských soudů a zákonů. Příslušníci SNB s odpovídající hodností se nepodřizovali vojákům nižších hodností a byli zproštěni výkonu vojenské služby.

Jedno z nejdůležitějších ustanovení znělo: *„Sbor je jednotný a podléhá ve všech svých složkách jednotnému velení.“⁷¹* Jednotné velení v tomto případě znamená, že kdo se stane velitelem SNB, ovládne všechny jeho složky. Zatímco v předválečné ČSR platilo, že MV bylo podřízeno četnictvo a policie, MNO armáda a generálnímu štábu rozvědka, tak nyní vojensky organizovaný SNB s přiřazenou pohraniční stráží a rozvědkou spadaly do rukou právě tomu, komu se podařilo ovládnout MV, potažmo velitelství SNB.

---

⁶⁸ *Zákon o národní bezpečnosti, 1947, oddíl 3, § 5.*

⁶⁹ V závorkách jsou uvedeny složky, které stejnou nebo podobnou činnost vykonávaly v letech 1918-1939.

⁷⁰ Tamtéž, oddíl 3, § 5.

⁷¹ Tamtéž, oddíl 3, § 8.

3.1.2 Organizace a schéma národní bezpečnosti

Zákon o národní bezpečnosti dále stanovil organizaci SNB. Nejvyšším úřadem bezpečnosti v ČSR zůstalo MV, pod něj na prvním místě spadalo pověření vnitra⁷², které plnilo funkci MV pro Slovensko. Hlavní část MV tvořily správy národních výborů, HV SNB, Kriminální ústředna, Odbor Z⁷³ a Ústředna StB⁷⁴.

Pod HV SNB spadaly útvary 9600 (dříve pohotovostní pluk I národní bezpečnosti) a Zemská velitelství SNB (Praha, Brno, brněnská odbočka v Ostravě, Bratislava). Pod zemská velitelství spadala oblastní velitelství (zhruba jedno velitelství na územní celek velikosti dnešního kraje), ta se členila na okresní velitelství SNB (jedno na každý okres) a pod okresní velitelství spadala místní velitelství SNB (ve větších městech okresu) a nejnižším organizačním stupněm SNB se staly stanice SNB (v malých městech a větších vesnicích). Tato struktura se příliš nelišila od předválečné organizace četnictva a policie a na menších stupních ani nedošlo k větším personálním otřesům.

Kriminální ústředna se vůči prvorepublikovému systému také příliš nezměnila. U každého ZNV byla zřízena Zemská kriminální úřadovna, u oblastního NV Oblastní kriminální úřadovna a u ONV Okresní kriminální úřadovna. Nižší stupně již zřizovány nebyly. Do těchto struktur byly zahrnuty i úřadovny StB podléhající nově vzniklé Ústředně StB, která vznikla 1.12.1947 a oficiálně se stala jedinou zpravodajskou složkou MV.⁷⁵ Avšak včleněním ZOB II do StB došlo k situaci, kdy StB fakticky zahrnovala dvě organizace, přičemž nově vzniklé Oblastní zpravodajské odbočky kopírovaly strukturu StB, aniž by s ní však měly cokoli společného. Tyto odbočky byly zcela pod vlivem KSČ. V rámci československé zpravodajské služby tak došlo k situaci, kdy v jejím rámci fungovala další zpravodajská služba namířená proti všem potencionálním odpůrcům chystaného boje o moc, který proběhl už v únoru následujícího roku!⁷⁶

---

⁷² Pověření vnitra se dále členilo velice podobným způsobem jako MV, nebude zde proto rozepisováno.

⁷³ Odbor zpravodajství (rozvědky), který, mimo jiné, řídil ZOBy. Zákonem o národní bezpečnosti byl včleněn do Ústředny StB.

⁷⁴ Zákonem o národní bezpečnosti byly zrušeny ZOB II, které však komunisté namísto zrušení pouze včlenili do StB.

⁷⁵ Dvořáková J. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*. Praha Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2007, s. 49.

⁷⁶ Tamtéž, s. 34-35.

3.1.3 Další ustanovení

Zákon dále stanovoval, kdy a za jakých okolností může příslušník použít zbraň a vymezoval přesné podmínky pro uchazeče:

„Za člena sboru na zkoušku může být přijat jen ten, kdo

- a) je alespoň pět let československým státním občanem české, slovenské nebo jiné slovenské národnosti a je státně a národně spolehlivý a mravně bezúhonný,*
- b) je svéprávný a duševně způsobilý,*
- c) překročil 21 a nedosáhl ještě 30 let věku,*
- d) je svobodný nebo bezdětný vdovec,*
- e) je tělesně způsobilý a má přiměřenou výšku*
- f) prokáže se vzděláním, jakého se nabývá na měšťanské škole*
- g) má vojenský výcvik, konav službu vojenskou se zbraní nejméně po tu dobu, kterou stanoví branný zákon pro normální presenční službu“⁷⁷*

Zároveň zákon dával MV možnost za výjimečných okolností prominout uchazeči body c), d) a f). Do SNB mohly být přijaty i ženy, přičemž se na ně vztahovaly všechny podmínky s výjimkou bodu g), tedy nemusely konat vojenskou službu. Směrnice pro jmenování důstojníků zněly takto: „*Důstojnictvo Sboru se doplňuje:*

- 1. jmenováním z řad gázistů Sboru mimo služební třídy;*
- 2. přestupem důstojníků vojska z povolání v hodnosti nejvýše kapitána, pokud pro uvolněná místa nebude dostatek způsobilých uchazečů z řad gázistů Sboru; toto omezení neplatí pro jmenování hlavního velitele a jeho zástupce;*
- 3. přijímáním uchazečů s hodností důstojníka v záloze, vyhovujících všeobecným podmínkám (§ 8. odst. 2) a splňujících zvláštní podmínky pro ustanovení v příslušné služební kategorii; omezení podle č. 2 platí obdobně.“*

Zákon stanovoval i podmínky propuštění ze Sboru. Jednalo se zejména o porušení některé z podmínek přijetí (jako např. fyzická nezpůsobilost, dopuštění se zločinu apod.). Příslušníci SNB se podle zákona mohli ženit či vdávat pouze se souhlasem velitelství.⁷⁸ Velice důležitým bodem pro budoucí vývoj a jednu z mnoha třecích ploch při vytváření zákona představoval §28: „*Člen Sboru může býti povýšen, jmenován, z úřední moci přeložen do výslužby nebo propuštěn (s výjimkou řízení trestního nebo kárného) jen po předchozím vyjádření příslušného zemského národního výboru - na Slovensku pověřence vnitra - a po slyšení zaměstnanecké rady. Toto ustanovení neplatí, přešli-li*

⁷⁷ Zákon o národní bezpečnosti, 1947, oddíl 3, § 21.

⁷⁸ Toto ustanovení bylo přežato ze zákona o četnictvu.

*členové Sboru pod přímé velení vojska.*⁷⁹ Toto ustanovení bylo porušováno mnohokrát a události v rozporu s ním povedou k únorové krizi. KSČ se sice podařilo ovládnout ZNV a ze značné části i odbory, avšak ve zdaleka ne dostatečné míře SNB (především v kriminální službě a pořádkové službě) a krok slyšení u zaměstnanecké rady byl často obcházen, případně došlo ke svolání jen vybraných příslušníků a ne celou tvarové organizace, čímž byl výsledek dán předem.⁸⁰ Takto se KSČ zbavovala nepohodlných nižších velitelů a řadových příslušníků SNB.

Jestliže nekomunistické strany Národní fronty braly schválenou podobu zákona o národní bezpečnosti jako své vítězství, komunisté jej vnímali jako porážku a byli rozhodnutí zabránit přesunu kontroly zpravodajství z ministerstva vnitra na předsednictvo vlády, neboť by to znamenalo konec jednostranného vedení zpravodajství a navíc totální diskreditaci celé komunistické strany, pokud by došlo ke zveřejnění a vyšetřování byť jen zlomku aktivit ZOB II a jeho poboček.⁸¹ Přesuny pravomocí, rušení a převádění složek v rámci SNB (zejména zpravodajství) dle zákona o národní bezpečnosti měla projednat vláda, což se pro KSČ stalo určujícím. Je třeba si uvědomit, že i když se komunistům podařilo státní aparát (národní výbory) a bezpečnostní složky (zpravodajství, pohraniční útvary, pohotovostní pluky) z velké míry ovládnout a drželi i většinu velitelských postů ve složkách, kde neměli většinovou podporu (pořádková služba, kriminální služba, armáda, Finanční stráž), tak z hlediska bezpečnostního výboru ÚV KSČ se jednalo o neúspěch, neboť vážně hrozilo, že složky dosud neovládnuté se proti puči postaví a dojde k občanské válce.⁸² Vedení KSČ proto rozhodlo o taktice stupňování napětí, přičemž vinu za něj shazovalo na opozici, u ne zcela loajálních složek zajistit neutralitu a vyzbrojit složky nové zcela věrné straně.⁸³

3.2 Přípravy k převratu

Ve funkcích zemských a oblastních velitelů StB v českých zemích, kterých bylo 53,⁸⁴ se k 15.2.1948 nacházelo 42 členů nebo sympatizantů KSČ! Ze zbývajících 9 velitelů bylo 7 sociálních demokratů, u nichž se dala předpokládat jistá míra ochoty ke spolupráci, 1 nestraník a pouze 1

---

⁷⁹ Tamtéž, § 28.

⁸⁰ Dvořáková J. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*. Praha Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2007, s. 114.

⁸¹ Tamtéž, s. 34-35.

⁸² Kaplan K. *Protistátní bezpečnost*. Příbram Plus-Albatros, 2015, s. 480.

⁸³ V tomto případě šlo zejména o armádu. Ministrem obrany byl sice skrytý komunistů Ludvík Svoboda, avšak nešlo zcela předvídat akce jednotlivých generálů či dokonce posádek. Armáda proto byla ponechána zcela mimo dění a místo ozbrojené nátlakové organizace při únorových událostech převzaly pohotovostní pluky SNB stažené od hranic k Praze a čerstvě vytvořené Lidové milice.

⁸⁴ Jmenovala je ústředna StB spadající pod III. odbor MV, před vytvořením ústředny je jmenoval ministr vnitra.

národní socialista.⁸⁵ Právě tento stav umožnil plynulé a nepozorované začlenění ZOB II do StB, přičemž do této doby nelegální stranická rozvědka KSČ tak přešla do státního zpravodajství.

Bezpečnostní výbor ÚV KSČ podnikal kroky k likvidaci nebo alespoň ochromení opozice i cestou agentů uvnitř stran. Vybraní členové KSČ dostali úkol infiltrovat se do stran NF, zde sbírat informace, zjišťovat stanoviska členů, vytvářet levicové buňky ochotné spolupracovat s KSČ a tím vytvářet opozici v samotné straně. Tato akce byla poměrně úspěšná na úrovni řadových členů, avšak do vyšších stupňů vedení těchto stran se agentům nepodařilo proniknout.⁸⁶ Výjimku představovala Sociální demokracie, kde naopak došlo pro KSČ k významnému rozvinutí spolupráce i mimo bezpečnost. Ta však byla výrazně omezena po listopadu 1947, kdy prokomunistický předseda sociálních demokratů Zdeněk Fierlinger byl na stranickém sjezdu poražen a nahradil ho Bohumil Laušman. Na infiltraci svých členů do ostatní stran NF nelze pohlížet jen jako na nečisté praktiky KSČ. K podobné taktice se v průběhu podzimu roku 1947 uchýlily i zbylé strany NF (zejména národní socialisté), avšak začaly příliš pozdě a tyto akce nestihly přinést hmatatelnější výsledky.⁸⁷ Stupňující se provokace a napětí se projevilo i v tisku. Informace o praktikách v bezpečnosti a jejich vyvracení byly v listopadu a prosinci přinášeny Rudým právem a Svobodným slovem několikrát týdně a dle pokračování Rudého práva z počátku roku 1948 se tak dělo až do únorových dnů.⁸⁸

3.3 Únorová krize

Vztahy KSČ se zbytkem Národní fronty se prudce zhoršily počátkem roku 1948. Dosavadní ochota k alespoň částečným kompromisům vymizela, oba tábory neústupně trvaly na svých požadavcích a došlo tak k vládní krizi. Tato neochota k řešení sporů se netýkala pouze bezpečnosti, ale i dalších oblastí, například milionářské dávky. Je pravděpodobné, že komunisté se původně s velkou nadějí upírali k volbám, k nimž mělo dojít v květnu roku 1948 a ve kterých doufali v zisk nadpoloviční většiny hlasů. Avšak tato naděje byla stále slabší a preference KSČ a KSS klesaly.⁸⁹ Bylo lze očekávat, že dojde k posílení nekomunistických stran v parlamentu a tedy pravděpodobně ke ztrátě křesla ministra vnitra, což bylo pro KSČ nepřijatelné. Jestliže doposud byli komunisté schopni jednání vlády úspěšně zdržovat a odkládat tak rozhodnutí o úpravě zpravodajství (zejména zmíněný přesun pravomocí na předsednictvo vlády), po těchto volbách by to již možné nebylo. Právě zde

⁸⁵ Dvořáková J. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*. Praha Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2007, s. 48-50.

⁸⁶ Kaplan K. *Protistátní bezpečnost*. Příbram Plus-Albatros, 2015, s. 261.

⁸⁷ Tamtéž, s. 264-266.

⁸⁸ *Rudé právo*, vydání listopad 1947-únor 1948, Svobodné slovo, vydání listopad-prosinec 1947.

⁸⁹ Tamtéž, s. 425.

učinili chybu vedoucí představitelé nekomunistických stran NF, když spoléhali na ústavní cestu řešení krize. Nevzali si poučení z dění předchozích dvou a půl let a předpokládali, že komunisté budou jednat v mezích zákona.⁹⁰ Nekomunistická politická elita jakoby vůbec nevnímala fakt, že KSČ není primárně stranou českou a KSS slovenskou, ale jsou především „stranami světového proletariátu“ a řízené z Moskvy. Marxistická literatura nijak nepopírá, že ke změnám v bezpečnosti došlo, avšak neinterpretuje je jako snahu KSČ ovládnout bezpečnost, ale jako snahu Národní fronty (!), aby se SNB stal „*spolehlivým mocenským nástrojem lidově demokratického řádu*“.⁹¹

3.3.1 Demise ministrů

Dne 13.2.1948 na zasedání vlády obdrželi Prokop Drtina a Hubert Ripka (oba nár. soc.) zprávu, že v Praze došlo k nahrazení 8 nekomunistických velitelů bezpečnosti komunisty. Národní socialisté následně iniciovali hlasování, ve kterém se ukládalo ministru vnitra tuto výměnu odčinit.

Následně 17.2.1948 vláda znovu zasedala. Mělo dojít k projednávání zprávy ministerstva spravedlnosti o zneužívání bezpečnosti. Toto jednání se však neuskutečnilo, neboť předseda vlády Klement Gottwald odmítl o této zprávě jednat v nepřítomnosti ministra vnitra.⁹² Ve stejný den se sešly špičky ČSNS, Lidové strany a Demokratické strany (dále DS) a dohodly se, že v případě nesplnění nařízení vlády z 13.2.1948 podají jejich ministři demisi. Tyto strany dohromady neměly nadpoloviční většinu ministrů, avšak spoléhaly se na podporu Sociální demokracie a některých ministrů-nestraníků (Jan Masaryk).

Dne 19.2.1948 jednali komunisté se sociálními demokraty a pokusili se je přesvědčit k vytvoření společné vlády bez účasti zbytku NF. Toto sociální demokraté odmítli, zároveň ale chtěli figurovat jako prostředník k řešení vládní krize a odmítli se spojit i se třemi opozičními stranami.⁹³

O den později 20.2.1948 opět zasedla vláda, avšak pouze za účasti komunistů a sociálních demokratů. Předseda vlády dostal od opozice dva písemné dotazy ohledně splnění nařízení ze dne 13.2.1948, na které odpověděl, že se o nich bude teprve jednat. Po doručení této zprávy podali ministři ČSNS, Lidové strany a Demokratické strany demisi. Politická krize v Československu vygradovala na maximum. KSČ se později pokusila interpretovat demisi ministrů ne jako spor o bezpečnost, ale jako zástěrku za spory ohledně sociálních požadavků.⁹⁴ Tato koncepce však nemůže obstát v konfrontaci s faktem, že se následně komunisté vypořádali nejen se 3 stranami, jejichž

⁹⁰ Tamtéž, s. 425.

⁹¹ Kroupa V. *Sbor národní bezpečnosti 1945-1948*. Praha Naše vojsko, 1977, s. 125.

⁹² Václav Nosek tvrdil, že je nemocen a nemůže se zasedání účastnit. Ve skutečnosti se schůze nezúčastnil úmyslně.

⁹³ Veber, V. *Osudové únorové dny*. Praha Lidové noviny, 2008, s. 261.

⁹⁴ Tamtéž, s. 129.

ministři podali demisi, ale i se sociálními demokraty, přičemž program Sociální demokracie byl v nemálo bodech podstatně levicovější než komunistický.

Od neděle 22.2.1948 komunisté začali vypouštět zvěsti o hrozícím puči stran, jejichž ministři podali demisi. Pod touto záminkou StB vtrhla do sekretariátů těchto stran. Přestal vycházet stranický tisk ČSNS Svobodné slovo. Svobodné noviny, tisk Lidové strany, obsadili komunisté a dosadili vlastní redaktory. Ze Svobodných novin se tak fakticky stala mutace Rudého práva.

Dne 23.2.1948 byla spuštěna vlna zatýkání opozičních politiků, především národních socialistů. Oddíly SNB věrné KSČ a Lidové milice hlídaly důležité objekty v Praze a bránily opozici v pořádání akcí na svou podporu, zatímco komunistické demonstrace byly těmito složkami podporovány.

V úterý 24.2.1948 se útok proti opozici zaměřil na Lidovou stranu, která se pod tlakem zhroutila a strana se nakonec stala součástí nové Gottwaldovy vlády.⁹⁵ Ve stejné době byla na Slovensku likvidována Demokratická strana.

Od středy 25.2.1948 docházelo ke zklidňování situace. V blízkosti Prahy se pro případ nepokojů nacházely pohraniční pluky SNB a také některé armádní jednotky řízené komunisty. Všechna protestní uskupení byla rozháněna, zejména pochod studentů na Pražský hrad. Ve stejný den prezident republiky Edvard Beneš přijal návrh předsedy vlády Klementa Gottwalda na doplnění vlády. Učinil tak pod velkým tlakem, hrozbou občanské války a možné sovětské intervence. ČSNS byla zakázána, její přední členové pozatýkáni, případně brzy emigrovali, Lidová strana a Demokratická strana zůstala v okleštěné podobě s omezeným počtem členů a nulovým vlivem v obrozené Národní frontě a Sociální demokracie byla dne 27.6.1948 sloučena s KSČ.⁹⁶

3.3.2 Lidové milice

Zcela mimo státní bezpečnostní složky se dne 21.2.1948 začaly na základně rozhodnutí ÚV KSČ vytvářet Lidové milice.⁹⁷ Vznikaly ve větších průmyslových závodech ze straně věrných zaměstnanců. Předním úkolem bylo zajistit výzbroj pro milicionáře, které se nedostávalo, a to zejména v Praze. Dne 23.2.1948 zajistili příslušníci StB na rozkaz V. Noska převoz 10 000 pušek a 2 000 samopalů z brněnské zbrojovky do Prahy a následně dne 25.2.1948 došlo k vyzbrojení

⁹⁵ Levicové křídlo Lidové strany ochotné spolupracovat s KSČ doplnilo do vlády své lidi, fakticky komunisty.

⁹⁶ Přejati byli pouze členové ochotní ke spolupráci s KSČ. Do roku 1949 se členy KSČ stala asi 1 třetina bývalých členů.

⁹⁷ Zpočátku se označovaly jako Závodní či Dělnická milice. Jasný odkaz na jejich předchůdce z roku 1945 a na tříletou koncepci práci při budování soukromého bezpečnostního aparátu KSČ.

milicionářů zhruba polovinou těchto zbraní.⁹⁸ V rámci politického systému tak došlo k situaci, kdy jedna ze stran si vytvořila soukromou nelegální armádu (vedle stejně nelegální soukromé bezpečnosti), kterou následně začala využívat jako mocenský nástroj k vyvíjení nátlaku, zastrašování a v některých případech i eliminace veškeré opozice včetně prezidenta republiky.

3.3.3 Úloha SNB v únorových událostech

Na první pohled stál SNB přímo v centru únorové vládní krize. Ať již na jejím počátku, kdy došlo k odvolání osmi velitelů SNB, tak na konci, kdy Prahou defilovali příslušníci pohraničních jednotek SNB, které samozřejmě neměly v Praze co dělat.⁹⁹ Celkově je však vliv SNB na tyto události přeceňován, neboť jak KSČ, tak opozice v NF nepokládaly SNB jako celek za dostatečně spolehlivý nástroj k prosazení svých požadavků. Demisující strany se navíc pokoušely vyřešit krizi ústavní cestou, která využití silového aparátu vylučovala. Naopak KSČ na tento postup spoléhala, avšak oproti rozšířenému názoru o ovládnutí bezpečnostních složek (jak SNB, tak armády) komunisty v letech 1945-1948, nepoužila k tomuto cíli primárně tyto dva legální nástroje státní moci, neboť i přes velký stupeň infiltrace zejména velitelských kádří ozbrojených složek nepokládalo komunistické vedení SNB a armádu za dostatečně spolehlivé ve věci státního převratu. Z tohoto důvodu byly do blízkosti Prahy staženy jen vybrané oddíly, zejména tedy pohraniční oddíly SNB vzniklé z Pohotovostního pluku 1 Národní bezpečnosti, které byly plně komunizovány již od roku 1945, a také proto došlo ke vzniku Lidových milicí, jejichž nelegálně vyzbrojení příslušníci následně vykonávali hlídkovou činnost v Praze a dalších městech spolu se SNB.¹⁰⁰ Druhou složkou SNB, která se podílela respektive vykonávala nejdůležitější a také nejvíce protizákonnou činnost během převratu, byla StB. Převratu se účastnili téměř výhradně lidé převedení ze zaniklých ZOBů do StB. Tito zaměstnanci se podíleli na nelegálním zatýkání opozičních politiků a nepohodlných osob. Po 23.2.1948 rozháněli spolu s Lidovými milicemi shromáždění opozice, obsazovali redakce nekomunistického tisku a podporovali demonstrace komunistické (zejména zvyšováním počtu osob studenty škol, úřadů, továren apod.).¹⁰¹

Na konci roku 1945 sloužilo v SNB 32 027 příslušníků, z toho zhruba 2 000 příslušníků spadalo pod zpravodajství a státní bezpečnost a 1 500 příslušníků pod PP 1 NB. Zbytek spadl pod útvary pořádkové a menší útvary spjaté především s nimi. V roce 1948 už ve zpravodajství

⁹⁸ <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/0802-099-108.pdf>, s. 2.

⁹⁹ Kroupa V. *Sbor národní bezpečnosti 1945-1948*. Praha Naše vojsko, 1977, s. 134.

¹⁰⁰ Právě také z toho důvodu, aby byl SNB pod kontrolou.

¹⁰¹ Kroupa V. *Sbor národní bezpečnosti 1945-1948*. Praha Naše vojsko, 1977, s. 136.

pracovalo 4 351 zaměstnanců a pohraniční pluky SNB vzniklé z PP 1 NB dosáhly početního stavu 6 000 mužů.¹⁰² Nově přijaté osoby byly až na výjimky komunisty a celkový početní stav SNB stoupl v letech 1945-1948 z 32 000 příslušníků až na 40 000.¹⁰³ Ani tento početní nárůst, nucené odchody a výměny nemohly vést k celkovému ovládnutí SNB, ale pouze jeho některých složek. V nejpočetnější složce SNB, Veřejné bezpečnosti, stále převažovali stoupenci ČSNS, s výjimkou velitelských pozic. SNB tak jako celek nebyl primárním nástrojem komunistického převratu. Zastrášovací a nátlakovou silou KSČ vůči opozici a prezidentu republiky se tak v únoru staly Lidové milice, pohraniční pluky SNB a zaměstnanci StB, kteří ještě v prosinci roku 1947 byli zaměstnaní u ZOB. Z celkového početního stavu SNB se tak komunisté spoléhali jen asi na 25 %. Ke konci roku 1948, tedy během deseti měsíců, se počet příslušníků hlásících se ke KSČ zdvojnásobil, především díky nuceným odchodům, penzionování, zatýkání nepohodlných osob a dalším postupům.¹⁰⁴

---

¹⁰² Dvořáková J. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*, 2007, s. 111.

¹⁰³ Tamtéž, s. 111.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 111.

4. Sbor národní bezpečnosti v denní praxi

Pro účinné pokrytí všech zadaných úkolů byl SNB rozdělen na více organizací, jimiž se tato kapitola bude jednotlivě zabývat. Postupně budou rozebrány Veřejná bezpečnost, Kriminální služba, dopravní složky a jednotky ostražky hranic. K SNB patřila i složka státobezpečnostní, ale její vývoj je rozebrán v samostatných kapitolách.

4.1 Veřejná bezpečnost

Důvod k přejmenování uniformovaných bezpečnostních složek v podstatě žádný nebyl. Ke změně došlo na popud KSČ, tedy strany, která byla za první republiky vnímána jako strana státoborná (až na krátké období v roce 1938) a poměrně často docházelo ke *střetům* mezi členy a sympatizanty KSČ na jedné a četnictvem a policií na druhé straně. Výraz policie údajně evokoval nedobré vzpomínky na bezpečnostní systém Rakouska-Uherska a výraz četnictvo na období protektorátu¹⁰⁵. Proto tedy došlo k přejmenování represivních složek země na Sbor národní bezpečnosti a konkrétně jeho uniformované a veřejné složky na Veřejná bezpečnost (dále VB).¹⁰⁶ V letech 1946-1948 postupně docházelo k unifikaci VB. Zaváděly se jednotné uniformy, výzbroj, výstroj, rozšiřoval se vozový park. Celkově docházelo k technologické obměně odpovídající dobovému pokroku a zvyšovaly se i nároky na jednotlivé pracovníky.

I přes proklamované budování nových bezpečnostních orgánů zůstaly předválečné struktury policie a četnictva téměř nedotčeny a pouze se přeměnily v SNB. Navíc až do schválení Zákona o národní bezpečnosti se na ně vztahovaly pokyny a instrukce schválené pro policii a četnictvo v roce 1927 a uniformovaná složka fungovala podle četnického vzoru dokonce až do roku 1952, kdy došlo k první vážné změně v organizaci bezpečnosti vznikem dopravního oddělení VB.¹⁰⁷

4.1.1 Struktura VB

Nejvýše postaveným orgánem VB bylo Velitelství veřejné bezpečnosti. Jeho organizace se velmi často měnila a od schválení zákona o národní bezpečnosti bylo tvořeno odděleními politickým, kriminálním, strážní a hlídkové služby, bojového výcviku, řízení pouliční dopravy, ochrany dopravy, osobních dokladů, administrativně-hospodářským a kádrovým.¹⁰⁸ V krajích a okresech působila Krajská a Okresní velitelství VB, na Slovensku NB.

¹⁰⁵ A v očích komunistů i v období 1918-1939.

¹⁰⁶ Kroupa V. *Sbor národní bezpečnosti 1945-1948*. Praha Naše vojsko, 1977, s. 10.

¹⁰⁷ <http://www.policie.cz/clanek/90-let-dopravni-policie-643523.aspx>

¹⁰⁸ Macek P., Uhlíř L. *Dějiny Policie a Četnictva IV*. Mělník Police History, 2011, s. 51.

Stejně jako v ostatních oblastech bezpečnosti byla VB zlegalizována až zákonem o národní bezpečnosti, který také stanovil její úkoly a pravomoci. VB vykonávala pořádkovou činnost a ochranu veřejného pořádku. Svou posláním a výkonem služby se nijak zásadně nelišila od četnictva a většinu zaměstnanců také tvořili bývalí četníci. Nejnižším stupněm organizace byla stanice SNB (dříve místní četnická stanice) podřízená příslušnému okresnímu velitelství SNB.

4.1.2 Činnosti VB

Služba na stanicích SNB se dělila na službu obyčejnou a zvláštní. **Obyčejnou** činností bylo myšleno zejména: Ochrana veřejného pořádku (a to i při přírodních katastrofách a dalších výjimečných událostech), kontrola dodržování zákonů a vyhlášek, předcházení trestné činnosti, zachycování a předvádění příslušnému úřadu osoby podezřelé z trestné činnosti, chránit majetek a životy občanů, dohlížet na obecně prospěšná zařízení a pátrání po hledaných osobách.¹⁰⁹ **Zvláštní** službou byla myšlena činnosti pro ostatní orgány zemské správy, zejména příslušné NV. Tato činnost se prováděla formou obchůzek a početní stav útvarů byl přizpůsoben tak, aby absence několika příslušníků nesnižovala akceschopnost zbytku.¹¹⁰ Oba typy služby byly plněny bez většího zasahování vyšších míst, jejichž úkoly se omezovaly pouze na kontrolu činnosti podřízených útvarů, zpracovávání agend a předpisů pro výkon činnosti a podílely se na přípravě a výuce příslušníků.

Ve službě se příslušníci nejprve řídili instrukcí četnictva, později tzv. instrukcí SNB, která byla fakticky kopií instrukce četnictva, pouze v ní byly provedeny dílčí změny. O veřejný pořádek v daném místě se staral místní NV a k tomuto účelu mu byla podřízena stanice SNB. Hlášení o zásazích a událostech běžných pro ochranu veřejného pořádku tak nebyla ze stanice zasílána na okresní nebo jiné stanice SNB, ale na příslušný NV. Na vyšší orgány SNB se nižší obracely pouze v případě, že došlo k události zcela mimořádné (např. útok proti příslušníkovi nebo zvlášť těžké zločiny).

Příslušníci si dle předpisů měli vykat a oslovovat se „pane“ následovaným hodnostním označením, a to jak při oslovení nadřízeného podřízeným, tak i naopak. Ve vztahu k osobním záležitostem příslušníků (povyšování, trestání, odměňování apod.) pak stanice SNB podléhaly nadřízenému orgánu SNB, nikoli již NV. Civilní orgán mohl pouze povýšení doporučit, případně požádat o potrestání provinivšího se příslušníka vyšší orgán SNB.¹¹¹ Příslušníkům SNB bylo

¹⁰⁹ *Zákon o národní bezpečnosti a Služební instrukce*, s. 27.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 27-28.

¹¹¹ Tamtéž, s. 22.

přikázáno chovat se vážně, slušně a zdvořile. Pokud vystupovali veřejně, museli být řádně ustrojeni podle předpisu a vyzbrojeni nabitou služební zbraní. Při výkonu služby a při vstupu do úředních místností nesměli kouřit, všeobecně se měli příslušníci vyvarovat všeho, co mohlo vyvolat nepříznivé poznámky, pomluvy, nebo dokonce posměch obyvatelstva. Příslušníkům bylo nařízeno nevěnovat se lehkovážnému způsobu života, především nemírnému pití alkoholu, hazardním hrám, hýření a dluhům. Hlavními ctnostmi příslušníků měly být neúplatnost a pravdivost, povinností pak zachovávání přísné mlčenlivosti ve všech služebních záležitostech.¹¹² Nadřízeným a úředním osobám bylo přikázáno prokazovat úctu. Stěžovat si příslušníci mohli pouze písemně a předepsanou cestou, přímo si mohli stěžovat pouze při přehlídce útvaru kontrolním orgánem. Všichni příslušníci bez výjimky měli zakázáno překračovat státní hranici (leđa s povolením nadřízených míst), přechod zemských hranic v rámci ČSR povolen byl. Všichni příslušníci se museli povinně do detailu seznámit se svým obvodem, a to zejména po stránce zeměpisné a osobní. Mezi nutné znalosti se počítal přehled o všech osídleních (včetně malých osad), terénu, cest, lesů, úkrytů, skal a dalších důležitých míst, která mohla být zneužita k trestné činnosti.¹¹³ O všech obcích a osadách měli znát přibližný počet obyvatel, jejich zvyky a způsob života. Zvláštní zřetel patřil osobám váženým a veřejně činným, které byly v pravidelném styku se SNB.

4.2 Kriminální služba

Kriminální služba byla řazena mezi zvláštní úkoly. Rozuměl se jí boj proti zločinnosti, šetření o trestných činech soudních (úkony přípravného řízení podle trestních řádů), ovšem mimo trestné činy spadající pod státobezpečnostní službu. Pod těmito slovy se skrývají nejtěžší zločiny, tedy organizovaný zločin, vraždy, únosy, atd. Personální stav byl již během války nedostatečný a ani do konce čtyřicátých let nedošlo ke zlepšení situace, což se projevilo značnými problémy při výkonu služby. To nakonec vedlo až ke vzniku Kriminálního ústavu v roce 1966, který existuje dodnes.

Nejvyšším orgánem byla Kriminální ústředna, pod kterou spadaly Zemské kriminální úřadovny. V místech, kde docházelo nebo se předpokládala více než obvyklá míra kriminality byly zřizovány Oblastní kriminální úřadovny. Kriminální ústředna vykonávala na území ČSR tyto úkoly:

- stanovovala zásady pro výkon kriminální služby a vedla ústřední evidence
- řídila identifikační a kriminálně technickou službu
- obstarávala mezinárodní styk.¹¹⁴

¹¹² Ustanovení § 4 - 45 Služební Instrukce SNB vydané v roce 1945.

¹¹³ *Zákon o národní bezpečnosti a Služební instrukce*, s. 27.

¹¹⁴ Ustanovení § 4 - 45 Služební Instrukce SNB vydané v roce 1945.

Kriminální služba byla kádrováním po konci války zasažena jen minimálně.¹¹⁵ Vysoké nároky na zaměstnance, a to po všech stránkách, znemožňovaly jejich rychlou obměnu, neboť se jednalo o velice náročnou službu, pro kterou nebylo možno rychle vyškolit nové zaměstnance.

4.3 Dopravní bezpečnost

Rozvoj dopravy v ČSR byl silně narušen válkou. V prvních letech po jejím konci se tak nedostávalo základních potřeb ani páteři tehdejší dopravy železnicím a silniční doprava na tom byla ještě podstatně hůř. O vyčlenění dopravní služby z četnictva, které v předválečné době provádělo výkon bezpečnostní služby na komunikacích, se uvažovalo už ve druhé polovině třicátých let, avšak nedošlo k němu. Vznikly pouze četnické letecké hlídky, jejichž úkolem byl výkon služby v pohraničních oblastech a hlídková služba, případně různé úkoly zadané velitelstvím. Se zlepšující se ekonomickou situací státu se opět rozběhla i expanze silniční dopravy a první úvahy o zavedení dopravní policie se objevily již během roku 1946. Nakonec však úkony bezpečnosti v dopravě zůstaly Veřejné bezpečnosti (tedy nástupci četnictva), která problém bezpečnosti na komunikacích řešila zřízením silničních kontrolních stanic.¹¹⁶ K vydělení dopravní služby došlo až roku 1952 založením 4. odboru Hlavní správy Veřejné bezpečnosti, to již však nespadá do rozsahu této práce.

Jediným samostatným útvarům zabývajícím se dopravou, tak zůstalo letectvo SNB. V letech 1935-1939 existovaly Četnické letecké hlídky, které operovaly zejména v ohroženém pohraničí a monitorovaly činnost německého a maďarského letectva na hranicích ČSR. Po válce bylo rozhodnuto o zřízení Letectva Sboru národní bezpečnosti podřízeného velitelství letectva SNB. Úkolem Letectva SNB byl dozor nad dodržováním zákonných předpisů týkajících se letectví, spolupráce s pozemní bezpečnostní službou, konání pomocné a záchranné služby při živelných pohromách a leteckých nehodách a další.¹¹⁷ Jádro oddílu vytvořili instruktoři vracející se z emigrace, kde působili jako vojenští piloti. Primárně se starali o výcvik nového personálu.¹¹⁸

V roce 1947 došlo ke změně názvu na Bezpečnostní letectvo.¹¹⁹ K jeho zákonné úpravě však došlo až přijetím zákona o národní bezpečnosti. Bezpečnostní letectvo vykonávalo ochranu vzdušného prostoru ČSR, kontrolovalo civilní letecký provoz, spolupracovalo s jinými útvary SNB a plnilo další přidělené úkoly. Vybavení tvořila vyřazená letadla Československé armády. Jednalo se o stroje

¹¹⁵ Je třeba dodat, že větších organizačních a personálních změn nedoznala ani za období Protektorátu.

¹¹⁶ <http://www.policie.cz/clanek/90-let-dopravni-policie-643523.aspx>

¹¹⁷ Vyhláška MV č. 81/1946-Va/5.

¹¹⁸ *Osvěta SNB*, č.11, září 1938, ročník I., s. 9.

¹¹⁹ Vyhláška MV č. 4169/1947-Va/5.

bud' nevhodné k vojenským účelům, zastaralá letadla, nebo málo početná uskupení strojů, pro které armáda neměla smysluplné využití. Stroje pocházely z různých zemí, zejména Německa, Sovětského svazu a Velké Británie, ale nemálo pocházelo i z domácí konstrukce.

Je nepříliš známo, že SNB měl i svůj říční oddíl a to v Praze na Vltavě a později od roku 1947 i v Bratislavě. Navazoval na existenci říčního oddílu četnictva, jenž byl založen 6.3.1936. K obnově došlo již během konce války 5.5.1945, kdy jedna z pražských povstaleckých skupin obsadila holešovický přístav.¹²⁰ Z těchto osob se později vytvořilo jádro oddílu.¹²¹

Úkolem oddílu byl výkon pořádkové služby a to dozor nad koupajícími se v řece, pořádek v poříční dopravě, zejména při zvláštních událostech (sport, závody, zábavní podniky, záplavy, sucho, apod.), pokud nešlo o případy spadající pod jiné složky SNB. Poskytoval podporu plavebním úřadům při provádění vltavského plavebního řádu a dodržování plavebně policejních předpisů. Do kompetence oddílu patřila také péče o bezpečnost osob a majetku na řece, vodních dílech a zařízeních, dozor nad dodržováním předpisů při rybolovu a další úkoly spjaté s provozem a činnostmi na Vltavě.¹²² Již od počátku měl oddíl velké problémy s vybavením, neboť používané lodě byly již značně zastaralé a opotřebované a prostředky na jejich opravu pohlcovaly velkou část rozpočtu. Do budoucna se počítalo s rozšířením oddílu z Prahy na celou délku splavné Vltavy (úsek Praha-Štěchovice-Mělník) a na malé Labe (Kolín-Hřensko), k tomu však již především z ekonomických důvodů nedošlo a poříční oddíl nakonec přešel pod Československý plavební úřad.¹²³ Poříční oddíl využíval stejné uniformy jako zbytek SNB, tzn. v barvě khaki, na což si příslušníci oddílu dlouhodobě stěžovali, neboť tato uniforma nebyla vhodná pro službu na vodním toku, jelikož tím velice trpěla její životnost. Příslušníci požadovali po vzoru vodních bezpečnostních složek jiných států uniformy v modré barvě.

4.4 Jednotky ostrahy hranic

Nejvýznamnější hrozby obnovenému státu nepocházely z jeho vnitrozemí, ale zvenčí. Paradoxně v letech 1945-1947 docházelo na území ČSR k daleko intenzivnějším bojům než v letech 1918-1920, a to při zmenšené ploše státu, neboť 9.6.1945 došlo k odstoupení Podkarpatské Rusi Sovětskému svazu. Ihned po osvobození došlo ke svolání všech bývalých příslušníků Finanční stráže (dále FS)

---

¹²⁰ V jeho místech se dnes nachází protipovodňová vrata. Z přístavu zbyly jen některé budovy na soutoku řek Rokytky a Vltavy.

¹²¹ Osvěta SNB, č. 10, srpen 1946, ročník I., s. 16.

¹²² Tamtéž, s. 16.

¹²³ Tamtéž, s. 16.

mladších 50 let,¹²⁴ později dokonce mladších 55 let a FS byla obnovena. Jako i u ostatních bezpečnostních složek, do FS byli přijati účastníci odboje. V případě Slovenska došlo jen ke kosmetickým změnám, neboť zde FS existovala po celou dobu války a došlo jen k očistě od nejvýznačnějších kolaborantů. Spolu s FS byli vysláni i příslušníci SNB.

Hned od počátku spolupráce mezi FS a SNB nefungovala zcela ideálně a tlak na zrušení FS případně její začlenění do SNB tak lze pozorovat již od roku 1946. 2.12.1948 došlo ke schválení zákona 275/1948 Sb., kterým se pravomoci FS přenesly na SNB, který nově vytvořil Pohraniční stráž SNB, do které byli přijati příslušníci FS mladší 45 let a vybraní příslušníci SNB, čímž fakticky došlo k zániku FS.¹²⁵ Ani toto uspořádání však dlouho nevydrželo a roku 1951 převzala ostrahu hranic od SNB armáda, což byl definitivní konec FS.

4.4.1 Boje s werwolfy

Do pohraničí směřovaly i různé poloozbrojené skupinky, především za účelem rabování a páchání jiné trestné činnosti. Na příslušníky bezpečnostních sborů brzy začali útočit i příslušníci tzv. werwolfu, polovojenské teroristické organizace, která se měla stát celoněmeckou partyzánskou armádou, avšak svou činnost ve větší míře rozvinula pouze v ČSR. Bezpečnostní složky tak čelily nebezpečí ze dvou stran. Jak již bylo řečeno, do pohraničí byl velmi rychle odeslán ještě nedocvičený a nedovybavený Pohotovostní pluk 1 SNB, ale ani toto opatření nestačilo a nakonec musela proti werwolfu zasahovat Československá armáda. O intenzitě bojů svědčí i fakt, že došlo k nasazení tanků.¹²⁶ Nejtěžší boje probíhaly v létě roku 1945. V září se pak armáda stáhla do vnitrozemí, ale menší boje a různé záškodnické akce probíhaly až do následujícího roku.

4.4.2 Boje s Organizací ukrajinských nacionalistů

Daleko větší nebezpečí se však objevilo v dubnu roku 1946. Na východní Slovensko (z území Podkarpatské Rusi, tedy ze SSSR a Polska) začaly pronikat ozbrojené skupiny Organizace ukrajinských nacionalistů (dále OUN) zvaných podle svého vůdce Stepana Bandery Banderovci. Tato organizace vedla boj za osvobození Ukrajiny od polské a sovětské vlády. Ke střetům docházelo v podstatě již od konce války,¹²⁷ ale s tím, jak oddíly NKVD a polské armády vytlačovaly bojůvky OUN více a více na západ, začalo v čím dál větší míře docházet k nelegálním přechodům čs. státní

¹²⁴ Macek P., Uhlíř L. *Dějiny Policie a Četnictva IV*. Mělník Police History, 2011, s. 138.

¹²⁵ Zákon 275/1948 Sb.

¹²⁶ Mlynárik J., *Osud Banderovců a tragédie řeckokatolické církve*, Libri, 2005, s. 41.

¹²⁷ Šmigel M., *Banderovci na Slovensku (1945-1947)*, Banská Bystrica, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2007, s. 42.

hranice. Na řídké osídlené hornaté hranici mezi ČSR a SSSR členové OUN mohli narazit jen na málo početné a špatně vyzbrojené příslušníky FS a SNB, načež se jim v dubnu roku 1945 podařilo ovládnout malé území se 33 vesnicemi na východě ČSR.¹²⁸ Z důvodu evidentního podcenění a nezvládnutí situace ze strany ministerstva vnitra bylo rozhodnuto vyslat do bojů proti OUN armádu. Té se podařilo OUN během 3 měsíců zahnat buď zpět za hranice, nebo do špatně přístupných horských míst.¹²⁹ Příslušníci OUN sice stále přecházeli hranice, ale na území ČSR vyvíjeli jen minimální činnost. Spolu s klesající nadějí na vypuknutí dalšího válečného konfliktu a začátkem polské ofenzivy proti pozicím OUN v dubnu roku 1947 však přechody opět zesílily, tentokrát však ne za cílem vyhledání dočasného úkrytu nebo ovládnutí území. Představitelé OUN již pochopili, že jejich boj nemá smyslu a rozhodli se odejít na západ do Američany kontrolované zóny v Rakousku.¹³⁰ Jejich původní předpoklady o relativně snadném přechodu Slovenska se však nenaplnily a na rozkaz čs. vlády byl z příslušníků SNB spadajících pod okresy Liberec, Hradec Králové a Olomouc¹³¹ zformován Pohraniční pluk SNB „Slovensko“ rozdělený do 3 praporů¹³² o 500 mužích, celkem tedy 1 500 příslušníků, který s OUN bojoval.¹³³ V dubnu roku 1948 byl pluk oficiálně rozpuštěn, část příslušníků převelena do západních Čech (již byla spuštěna železná opona v okolí ČSR) a zbytek ministerstvo vnitra přidělilo do praporu SNB Tygr, který vykonával podobnou činnost jako původní pluk a zůstal na Slovensku.¹³⁴ Při bojích s OUN zemřelo 49 vojáků a příslušníků SNB.

4.5 Vyšetřování SNB

V této části práce budou postupně rozebrány vybrané případy, které SNB ve sledovaném období vyšetřoval. Zhodnocen bude postup vyšetřovacího orgánu, zvolené metody, prevence další trestné činnosti a závěr případu. Spisy jsou voleny tak, aby pokrývaly vyšetřovací postupy, spolupráci mezi úřady, mezinárodní spolupráci a další aspekty kriminalistické práce.

---

¹²⁸ Mlynárik J., *Osud Banderovců a tragédie řeckokatolické církve*, Libri, 2005, s. 116.

¹²⁹ Tamtéž, s. 141.

¹³⁰ Tamtéž, s. 146.

¹³¹ Pulec M., *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek*, Praha, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006, s. 41.

¹³² Javor, Osika a Dub.

¹³³ Šmigel' M., *Banderovci na Slovensku (1945-1947)*, Banská Bystrica, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2007, s. 106.

¹³⁴ Pulec M., *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek*, Praha, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006.

4.5.1 Trestní spis číslo 1283/48 a 1382/48

Prvotní trestní oznámení podal dne 10.5.1948 na Jana Mareše ve jménu své dcery npor. Stanislav Sušický. Oznamoval, že Mareš jeho dceru opakovaně fyzicky napadl, vyhrožoval jí a pokusil se dokonce i o společnou sebevraždu.¹³⁵ Mareš se dále pokoušel navázat se Sušickou-Marešovou kontakt a vyhledával ji na různých místech (zaměstnání, byt rodičů, ulice atd.). Sušický dále oznámil, že Mareš údajně byl zapleten do protistátní činnosti, ale že nic bližšího o ní nevěděl.¹³⁶

11.5.1948 se k výsledku dostavila Zora Sušická-Marešová a potvrdila výpověď svého otce. Oznámila též svůj záměr se s Marešem rozvést. Oblastní kriminální úřadovna na základě těchto výpovědí vydala oznámení o pátrání po Janu Marešovi.¹³⁷ Ten se 12.5.1948 na úřadovnu dostavil, výpověď manželky částečně potvrdil, ale vyvrátil tvrzení, že ji napadl nebo jí chtěl fyzicky ublížit. Potvrdil však úmysl spáchat sebevraždu spolu s ní.¹³⁸ Úřadovna poté na základě oznámení o uklidnění situace mezi manžely pokračovala ve vedení spisu, ale upustila od zajištění Mareše, neboť dle názoru Marešové nebyl nebezpečný a své výhrůžky nemyslel vážně. Mareš vzal na vědomí, že manželku nesměl vyhledávat ani ji kontaktovat.¹³⁹

13.5.1948 zaslala úřadovna závěrečnou zprávu pražskému státnímu zastupitelství, ve které oznamuje, že od zajišťovacích kroků bylo upuštěno. Následně však 15.5.1948 podal Mareš trestní oznámení na svou ženu, ve kterém tvrdil, že to on byl obětí násilí a žena vyhrožovala jemu. On i jeho žena byli následně znovu vyslechnuti, ale žádné nové skutečnosti tyto výsledky nepřinesly.¹⁴⁰ Případ byl tímto uzavřen, k žádné škodě nedošlo a k protiprávnímu jednání též ne.

Avšak 19.5.1948 došlo ke zlomu, když se Mareš pokusil svou manželku zavraždit a následně sám spáchal sebevraždu. První zprávu o tomto činu vyhotovil praporčík Lachman, který se řízení dále účastnil i jako svědek. Případu se ujal kriminální oblastní inspektor Kadlec, který následně vyhotovil záznam o ohledání místa činu.¹⁴¹ Nařídil též provést pitvu ostatků Mareše a nechal vyhotovit lékařskou zprávu o stavu Marešové. Následovaly záznamy o výpovědi svědků a odeslání zbraně k expertíze technické skupině kriminální ústředny. Čin byl též oznámen v podobě krátké zprávy a lékařského nálezu státnímu zastupitelství, pražskému ZNV, kde byl Mareš zaměstnán a jemuž SNB navrátíl průkazy vydané Marešovi právě tímto ZNV a ONV v Rychnově nad Kněžnou, jenž vydal Marešovi občanskou legitimaci, neboť místem narození spadal pod tento ONV. Část

¹³⁵ Archiv Muzea Policie České republiky, Spis 1283/48, s. 1.

¹³⁶ Tamtéž, s. 2.

¹³⁷ Tamtéž, s. 6.

¹³⁸ Tamtéž, s. 7-8.

¹³⁹ Tamtéž, s. 9.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 10-13.

¹⁴¹ Spis 1382/48, s. 2.

majetku převzala Marešova sestra Marie Huttaryová. Jejich seznam je ve spisu přiložen.¹⁴²

20.5.1948 dorazila expertíza technického oddělení, která potvrdila, že zbraň nalezená na místě činu byla vražednou zbraní a nese otisky pouze Mareše. Vzhledem k vážnosti stavu zraněné Marešová mohla být vyslechnuta až 21.5.1948. Obsah výpovědi se shodoval s těmi, jež dodali svědci. 22.5.1948 kriminální úřadovna předala poslední majetek, jenž měl Mareš v době vraždy u sebe, notáři okresního soudu pro Prahu-jih. 24.5.1948 úřadovna vydala závěrečnou zprávu, která shrnula všechna fakta případu a za viníka určila bez pochyb Jana Mareše. Tutéž zprávu spolu se zbraní zaslala 25.5.1948 krajskému trestnímu soudu.

Případ byl vyšetřován standardně tak, jak umožňovaly dobové techniky. Tentokrát se jednalo o trestný čin s jasným úmyslem a pachatelem, vyšetřování tedy bylo vedeno adekvátně k těmto skutečnostem. Kriminalisté ani SNB nesehali v ochraně majetku a zdraví, neboť poškozená Marešová si nepřála umístit pachatele-manžela do zajišťovací vazby a nedomnívala se, že jí bude nadále nebezpečný. Kriminalisté ani SNB tak nemohli pro její ochranu v dané chvíli udělat více. Následné vyšetřování netrvalo dlouho, neboť okolnosti činy byly známy, na místě se podařilo zajistit všechny stopy včetně použité zbraně a svědecké výpovědi se shodovaly.

4.5.2 Trestní spis číslo 2375/1946

Tento spis obsahuje všechny písemnosti k vyšetřování případu vraždy Ing. Klimeše. Na rozdíl od předchozího spisu je mnohem obsáhlejší, vyšetřování probíhalo ve více okresech a případ nebyl vyřešen. Dne 30.11.1946 oznámil jistý Jäger, že Milada Sylvínová našla v Královské třídě č. 59 mrtvolu Bohumila Klimeše. Na místo byla vyslána kriminalistická skupina revizního inspektora Hulíka a potvrdilo se, že Klimeš byl zavražděn.¹⁴³ V závěrečné zprávě je obsažen popis místa činu a umístění mrtvoly v něm a majetek, který měla oběť u sebe. Oběť si psala deník, z nějž bylo patrné, že ještě v 17:30 žila a zavražděn tak musel Klimeš být přímo v bytě. Podle umístění mrtvoly, absenci stop po zápasu a stříkancích krve na stěně byl Klimeš napaden zřejmě zezadu. Pitevní zpráva uvádí, že smrt nastala v důsledku otoku mozku způsobeném prolomením lebky tupým kovovým předmětem. Podle obsahu žaludku Klimeš zemřel mezi 18:00-08:00 29.-30.11.1946. Vražda nebyla vedena s úmyslem loupit, ale jiný motiv též nebyl zjištěn. Klimeš proslul jako proutník a došlo k výslechu všech jeho známostí, které SNB dohledal. Zpráva též sestává ze seznamu podezřelých umístěných do vazby, ale všichni byli propuštěni. Pachatel zůstal neznámý.¹⁴⁴

¹⁴² Tamtéž, s. 7-10.

¹⁴³ Archiv Muzea Policie České republiky, Trestní spis č. 2375/1946, s. 2.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 4-9.

Vzhledem k nedostatku stop se vyšetřovatelé případu rozhodli obrátit s žádostí o pomoc na veřejnost. Z toho důvodu nejprve rozhlas dvakrát opakoval výzvu veřejnosti, po které se přihlásil jeden ze svědků a následně 3.12.1946 vyšel novinový článek *"Brutální vražda v Karlíně"*.¹⁴⁵

Vyšetřování se následně přesunulo mimo Prahu.¹⁴⁶ Na zdejší pobočku kriminální ústředny se vyšetřující pražská ústředna obracela vždy přes MV a s povinným informováním státního zástupce. I přes provedení značného množství výslechů a zatčení celkem devíti osob nedošlo k určení pachatele a případ tak byl v lednu roku 1947 odložen.

Ke zpětnému vyhodnocení spisu došlo poprvé 14.12.1954, které konstatovalo, že vyšetřování bylo intenzivní, ale kvůli nedostatku stop a pouze nepřímým důkazům nemohl být pachatel spolehlivě vypátrán. Příklad byl otevřen ještě jednou a to 5.6.1963. Zde již vyšetřovatel v původním pátrání našel závažné chyby: *"Vyšetření případu má znatelné mezery a nedostatky při prověrce podezřelých, důslednějším rozpracování styků Klimeše, nutno však konstatovat, že situace kolem Klimeše byla složitá. Chybou bylo, že vyšetřovatelé se až příliš zaměřili na dobu spáchání činu večer a nezaměřili se na ranní dobu."*¹⁴⁷

Je možné, avšak neprůkazné, že vyšetřování bylo ovlivněno i z politických důvodů, neboť hlavní podezřelý, jistý Antonín Hurt, sice dlužil Klimešovi značný obnos a právě mu končila směnka a jeho alibi též nebylo zcela neprůstředné, ale v roce 1945 se stal členem KSČ a později zastával i stranické funkce v okresním výboru. Zpětně již ale není možno prokázat, zda-li vyšetřování jeho směrem bylo z tohoto důvodu vedeno "laxněji" úmyslně, neúmyslně nebo zda bylo zcela v souladu s předpisy. Osobně se kloním k druhé variantě, neboť, jak konstatuje závěrečné vyhodnocení z roku 1963, vyšetřovatelé brali až příliš do úvahy večerní úmrtí zavražděného, na kteroužto dobu měl Hurt alibi, avšak na ranní dobu již ne. K tomuto názoru mě vede i fakt, že o politické angažovanosti Hurta se materiály z let 1946, 1947 a 1945 nezmiňují. Tato informace se vyskytla až v závěrečném vyhodnocení z roku 1963.¹⁴⁸

---

¹⁴⁵ *V neděli byla Královská třída v Karlíně vzrušena brutální vraždou, kterou objevila ve večerních hodinách kriminálka v domě čp. 59. Čtyřicetiletý továrník Ing. B. Klimeš ležel ve svém bytě v zasychající krvi z roztráštěné lebky. Vražda musela být spáchána podle výsledku lékařského šetření asi v době od 29.11., pravděpodobně od 18 hodin do ranních hodin příštího dne- Zákeřný zločinec přepadl továrníka zezadu, v nestřeženém okamžiku mu zasadil do hlavy několik velmi silných ran železnou trubkou, čímž mu přerazil v několika místech lebeční temenní kost. Z náprsní tašky mu odcizil peníze. Podle dosavadního zjištění to byla jen malá částka. Továrník byl téhož dne ještě v hodině angličtiny, kterou studoval. Motiv zločinu je, zdá se, velmi komplikovaný. Kriminálka proto žádá veřejnost a důvěrné a osobní přátele zavražděného o pomoc při pátrání."*

¹⁴⁶ Konkrétně na Karlovarsko a Rakovnicko.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 261-262.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 261-262.

4.5.3 Trestní spis číslo 2375/1946

Dne 2.7.1946 byla nalezena zavražděná Marie Chmelíková ve svém bytě v ulici Bělehradská. Oběť měla značné styky s muži (podezření na prostituci) včetně vojáků a Němců, půjčovala peníze a věnovala se též hazardu. Z toho důvodu spis obsahuje značné množství výslechů, a to nejen v českém jazyce, ale též německém a anglickém. Na případu se též podílely další kriminální úřadovny v ČSR, neboť zavražděná Chmelíková nepocházela z Prahy, ale z Plzeňska.¹⁴⁹ O zprostředkování spolupráce s německými vyšetřovacími orgány bylo žádáno přes ministerstvo vnitra, avšak spolupráce zdaleka ideální nebyla a německé úřady zpočátku vůbec nereagovaly, na co což si pražští kriminalisté stěžovali.¹⁵⁰ Ministerstvu vnitra žádost vyšetřovatelé odeslali 8.7.1946, ale německá odpověď se dostavila teprve 24.10.1946.¹⁵¹ Zlepšení komunikace s německou stranou nastalo až po kontaktování americké okupační správy v Bavorsku, k čemuž došlo v listopadu roku 1946.¹⁵²

Vyšetřování případu se táhlo velmi dlouho, nakonec do něj byla zapojena i československá vojenská mise u okupační správy v Německu, avšak k vyřešení případu nedošlo. Velkou roli v neúspěchu pátrání bezpochyby hrála neochota německých úřadů podílejících se na vyšetřování a pravděpodobně též jazyková bariéra, neboť ke všem hlášením a protokolům v angličtině je přiložen český překlad, zatímco u německých chybí. Lze tedy usuzovat, že kriminalisté měli dobré znalosti němčiny, avšak s protokoly v angličtině museli čekat na překlad. Vzhledem k těmto skutečnostem tak docházelo k značným prodlením, která mohla přispět k neúspěchu pátrání.

Ve spisu chybí údaj o zastavení pátrání a chybí též závěrečná zpráva z období vraždy. Vyhodnocení bylo vypracováno až 9.10.1956 a vyšetřování případu se táhlo až do roku 1961, kdy byl případ definitivně uzavřen. Na této skutečnosti je zajímavé, že v padesátých letech kriminalisté využili dříve v případě nepoužitou techniku mapování podezřelých osob a svědků ke zpřehlednění vazeb mezi nimi, což v případě zavražděné s mnoha kontakty bylo velmi nápomocné. Závěrečná zpráva z roku 1961 už pouze konstatuje, že pachatel nebyl dopaden, pravděpodobně v ČSR¹⁵³ již delší dobu nežije a vzhledem k časovému odstupu nezbyvá než případ uzavřít a předat do archivu.

---

¹⁴⁹ Archiv Muzea Policie České republiky, Trestní spis č. 1392/46, s. 1.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 131.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 211.

¹⁵² Tamtéž, s. 211.

¹⁵³ V textu se již vyskytuje výraz *Československá socialistická republika*.

5. Sbor národní bezpečnosti v dobovém tisku

I přes okleštěnou formu demokracie v poválečném Československu existovaly noviny a periodika názorově diverzifikovaná s různými náhledy na problémy. Každá ze stran NF měla svůj stranický deník, v němž prezentovala svůj náhled na politiku a další oblasti života. KSČ vydávala Rudé právo, ČSNS Svobodné slovo,¹⁵⁴ Lidová strana Svobodné noviny,¹⁵⁵ Sociální demokracie Právo lidu a Demokratická strana Národné noviny.

Z těchto periodik se bezpečností zabývala především dvě a to Rudé právo a Svobodné slovo. Ostatní noviny se tématem bezpečnosti zabývají jen okrajově. Bohužel, Svobodné noviny se podařilo dohledat pouze z období květen-prosinec 1945, říjen-prosinec 1946 a rok 1947. Dle vyjádření pracovníků Národní knihovny ČR byl fond z roku 1946 částečně poškozen a čísla z ledna a února 1948 pravděpodobně skartována. Z tohoto důvodu jsem se rozhodl doplnit tyto mezery ve Svobodném slově články ze Svobodných novin jako stranické tisku Lidové strany, která si byla v náhledu na bezpečnost velmi blízká s ČSNS.

Mimo běžných tiskovin po roce 1945 začala vycházet i periodika samotných bezpečnostních sborů. V případě Sboru národní bezpečnosti se jednalo o měsíčník Osvěta SNB vydávaný zemským velitelstvím SNB v Praze. Vycházel v letech 1946-1947 a následně opět v roce 1948, avšak až po únorových událostech. Podařilo se mi získat ročník 1946 časopisu, opět se tedy nejedná o kompletní edici z inkriminovaného období, avšak na vytvoření si obrazu o tom, kdo a proč časopis vydával, jeden ročník stačí.

5.1 Rudé právo

Vzhledem k faktu, že vznik, organizace i systém velení a podřízenosti SNB pocházely z dílny KSČ,¹⁵⁶ bylo lze očekávat, že KSČ skrze svůj stranický tisk bude SNB velebit a odrážet kritiku. Rudé právo (dále RP) již 11.7.1945 otisklo zprávu srovnávající nově budovanou bezpečnost s předválečným a protektorátním četnictvem a policií. Zkritizovalo v něm apolitičnost předválečných složek bezpečnosti, jež, dle autora, vedla až k mnichovské tragédii. SNB byl přirovnán k bdělému orgánu, jenž slouží lidu a příslušníci SNB byli vykresleni jako muži z lidu a pro lid. Doslova v článku lze nalézt toto tvrzení: „*SNB neslouží jedné straně.*“¹⁵⁷ Jak víme, toto od počátku nebylo pravdivé. RP na rozdíl od Svobodného slova podstatně obsáhleji informovalo o akcích wervolfů a

¹⁵⁴ Před Druhou světovou válkou vycházelo jako České slovo.

¹⁵⁵ Před Druhou světovou válkou vycházely jako Lidové noviny.

¹⁵⁶ SNB vznikl v důsledku dohody politických stran v Košickém vládním programu, který též pocházel z dílny KSČ a bezpochyby byl konzultován se Sověty. Ministrem vnitra po celé sledované období byl Václav Nosek, člen KSČ.

¹⁵⁷ Rudé právo, 11.7.1945.

reakcích bezpečnosti na ně.¹⁵⁸

Požadavky na přetváření bezpečnosti a armády byly zpočátku vágní a neurčité. 10.8.1945 RP požadovalo „*nepolitickou, ale politicky vzdělanou armádu a SNB*“¹⁵⁹ a za tímto účelem oslavovalo vznik osvětové služby v armádě a SNB. Již víme, že osvětová služba SNB od počátku vyzdvihovala myšlenku pouze komunistickou, a tedy v žádném případě nemohlo jít o politickou výchovu ve smyslu demokracie, ale pouze ve smyslu jediného politického názoru. Na tento článek navazoval další ze 17.8.1945 s názvem *Očista bezpečnostního sboru bude dokončena*.¹⁶⁰ V tomto článku byl popsán případ jistého partyzána (krycí jméno Buk), který zastřelil vrchního strážmistra Jana Dočekala, jenž údajně za války kolaboval s okupační mocí. Další znění článku předkládám zde: „*Část starého bezpečnostního aparátu v tomto kraji podniká usilovné pokusy, aby obětavý partyzánský bojovník hajný S (Buk) byl postaven před soud pro zastřelení Dočekala! Je samozřejmé, že tyto pokusy ztroskotají. Avšak to nestačí! Temné reakční a kolaborantské živly v bezpečnostním aparátě se přesvědčí, že vládní program bude důsledně proveden!*“¹⁶¹ Konání, jež by v demokratickém státě vedlo k neuskutečnění se spravedlivého soudního procesu, je nezákonné. A přesně po tomto spolu s obviněním, že část bezpečnostního aparátu je „*temně reakční a kolaborantská*“ RP volalo. Dle článku měli vedoucí úlohu nejen ve SNB a armádě, ale celé společnosti převzít „*...ti, kdo se zasloužili o svobodu národa.*“¹⁶²

Požadavky doslova na čistku ve SNB se však v RP objevily již 13.10.1945: „*Odevšad musí být vymýceny pozůstatky agrárně fašistické reakce a bezpodmínečně zlomena moc vysoké policejní byrokracie a byrokracie na vysokých velitelských místech t. zv. Hlavního velitelství četnictva z dob t. zv. Protektorátu, kde ještě straší předpisy a nařízení mnohonásobného vraha K. H. Franka, vydané v rámci hitlerovského programu...*“¹⁶³ Nutnost zbavit se Hlavního velitelství četnictva pramenila z potřeby dosadit do vedení bezpečnosti osoby spjaté s KSČ. K tomu komunisté neváhali využít všech dostupných argumentů včetně osočování předválečného četnictva, které, zejména ve srovnání se SNB, bylo apolitické. Tento argument, že předválečná bezpečnost nebyla dostatečně spjata s lidem a sloužila jen „*agrárně fašistické reakci*“ byl ještě doplňován již zmíněným požadavkem na personální čistku Sboru.

Stejně jako Svobodné slovo přetiskovalo projevy poslanců ČSNS, zejména Hory a Čížka,

¹⁵⁸ Např. 11.7., 14.7., 27.7., 1.8., 2.8., 3.8., 5.8., 7.8.1945.

¹⁵⁹ *Rudé právo* 10.8.1945.

¹⁶⁰ *Rudé právo* 17.8.1945.

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ *Rudé právo* 13.10.1945

tak RP přetiskovalo projevy členů KSČ, v oblasti bezpečnosti především ministra vnitra Noska. Ve svém projevu přetištěném též 13.10.1945 se Nosek dotknul i tématu, o kterém hovořil výše zmíněný článek ze stejného dne: „...*Tato vysoká byrokracie v dobách okupace kolaborovala s německými, fašistickými vetřelci. Většina jí byla odstraněna a stihne ji spravedlivý trest. Nižší složky v obou bezpečnostních sborech, policii a četnictvu, většinou nezklamaly a osvědčily se rovněž v boji proti okupantům...I ve vojensky organizovaném SNB bude skoncováno podle programu vlády z 5.dubna 1945 s t. zv. nepolitičností a SNB musí být vychováván v duchu demokratickém a důsledně antifašistickém, aby byl skutečným ochráncem národní bezpečnosti. Takový sbor, uskutečňující vůli lidu a spjatý s lidem, bude se také těšit důvěře lidu. Jedinice, kteří jednali jen podle mrtvých a přežitých nařízení, nutno převychovat a změnit v myslící občany republiky, učinit ze všech vykonavatele vůle lidu a orgány pro lid. Takový sbor, opřený o nejširší vrstvy národa, věrný demokratickým zásadám, může počítat s podporou nejširších vrstev lidu.*“¹⁶⁴ Tento projev na papíře zněl samozřejmě velice dobře, avšak pod pojmem *sbor věrný demokratickým zásadám* je třeba chápat v podání RP myšlenku komunistickou, nikoli demokratickou, a tedy totalitní.

30.11.1945 se SNB stal členem Ústřední rady odborů. Následující den přineslo RP tuto zprávu na titulní straně a přetisklo projev *soudruha* Erbana: „*To, že SNB se stává členem Ústřední rady odborů, je důkazem nové cesty, která zde byla nastoupena. V kapitalistické společnosti byly orgány bezpečnosti nástrojem útisku. Dnes orgány vlády lidu. Musí být a budou zárukou bezpečnosti lidu, národa, naší lidové demokracie...*“¹⁶⁵ Avšak jak víme, v roce 1945 k větším změnám ve výkonu bezpečnostní služby nedošlo, společnost stále kapitalistickou byla¹⁶⁶ a většina příslušníků SNB stále pocházela z bývalého četnictva a policie. Zpráva pokračovala: „...*Se SNB splynou všechny ostatní jednotky naší bezpečnosti, právní podklad SNB bude uskutečněn zákonem. Projev uzavírá předseda bezpečnostní komise parlamentní poslanec Vodička. Zdůraznil, že SNB je zákonný orgán z vůle revoluce a celého českého i slovenského národa. Odmítl sýčkování a špínu tisku proti SNB. Volá všechny poctivé do řad sboru, ale žádá očistu od všech zrádců. Neexistuje problém starých a mladých, ale kladný nebo záporný postoj k republice.*“¹⁶⁷ Jak mohl SNB existovat legálně, neměl-li zákonný podklad, což sám poslanec Vodička uvedl?

Zprávy ohledně SNB za první rok osvobození v RP vyznívaly velice pozitivně ve vztahu k vytvoření SNB a náboru nových členů. RP se vymezovalo proti přejímání příslušníků starých

---

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ *Rudé právo* 1.12.1945.

¹⁶⁶ Znárůdňování nebylo ještě zdaleka dokončeno a stále existoval silný soukromý sektor.

¹⁶⁷ Tamtéž.

bezpečnostních sborů, zejména ve velitelských funkcích¹⁶⁸ a proti „útokům“ na SNB z řad ČSNS. Za rok 1945 informovalo RP také ohledně projevu nár. soc. poslance Hory.

Místo souhrnu v minulém odstavci bylo lze použít článek z 2.1.1946, ve kterém Jindřich Veselý shrnul události v bezpečnosti od osvobození do konce roku 1945. Veselý vyzdvihuje především úlohu správních orgánů, místních a okresních národních výborů, jimž se „*podařilo vrátiti občanskému povolání více jak čtvrt milionu lidí, kteří byli po květnových dnech ve zbrani v poměrně krátkém čase a bez jediného incidentu.*“¹⁶⁹ Jak již víme, ještě v říjnu 1945 existovaly ozbrojené skupiny operující zejména v pohraničí mimo jakoukoli veřejnou kontrolu. Veselý dále připomenul, že z bývalých sborů byl vytvořen jednotný SNB, který byl doplněn „*spolehlivými revolučními pracovníky partyzány, podzemními bojovníky a okupanty perzekvovanými osobami... Toto vše bylo zdoláno poměrně hladce a bez otřesů. Jen škarohlídi nebo vědomí a úmyslní nepřátelé lidové demokracie mohou vyzvedávati ojedinělé nedostatky a tu a tam zaskřípání celé organisace.*“¹⁷⁰ Fungování bezpečnosti za rok 1945 rozhodně nelze hodnotit jako uspokojivé a to ani od doby osvobození. Přehmaty, úmyslné zločiny a další praktiky byly na denním v pořádku a vzhledem k celkové situaci v zemi tomu ani nemohlo býti jinak. O úspěšném doplňování SNB osobami, mezi kterými sice byli lidé zmínění Veselým, ale také velké množství jiných, kteří do SNB vstoupili buď na rozkaz, nebo jen s vidinou osobního prospěchu (ať už majetkového či kvůli zahlazení vlastních provinění) lze hovořit jen stěží.

V průběhu ledna RP přineslo též projev Václava Noska z 18.1.1946, ve kterém Nosek prohlásil, že „*...Ministerstvo vnitra má před sebou veliký úkol stmeliti a sjednotiti všechny síly bezpečnostních sborů v jeden jednolitý celek. Žel, tato akce je bržděna mnohými neodpovědnými živly, které zneklidňují příslušníky bývalých bezpečnostních sborů, že prý budou propuštěni apod. Mohu zde prohlásit, že na nic podobného se nepomýšlí a že ti, kdož se neprovinili proti zájmům národa a státu, budou ponecháni ve SNB i nadále.*“¹⁷¹ Tento projev byl však v naprostém rozporu s tím, co v SNB následovalo. Je pravda, že na běžných pracovních pozicích již k větším personálním otřesům až do konce čtyřicátých let nedošlo, avšak na velitelských postech tomu tak nebylo! Ve stejném projevu Nosek připustil, že „*...I do sboru NB se totiž dostali někteří lidé nevhodní. Již jich asi na 300 bylo vyloučeno a postupujeme zde velmi tvrdě a ostře, poněvadž prvním předpokladem dobrého SNB je disciplína, pořádek a mravní zachovalost.... Očista musí*

---

¹⁶⁸ Zejména proto, že sympatizovali s ČSNS, případně nebyli politicky vymezení.

¹⁶⁹ *Rudé právo* 2.1.1946.

¹⁷⁰ Tamtéž.

¹⁷¹ *Rudé právo* 19.1.1946.

*pokračovat.*¹⁷² Toto tvrzení se nachází ve zřejmém rozporu s tím, že nově přijatí členové byli všichni *zvlášt' vybraní odbojoví pracovníci atd.*

V dubnu RP přetisklo projev plukovníka SNB Veselého. V něm opět došlo na srovnání četnictva a SNB a Veselý pravil, že „...*Bezpečnostní aparát, který až do revoluce sloužil nejreakčnějším, nejkonservativnějším třídám ve státě, přechází nyní revoluční cestou na stranu lidu.*“ Na něj navázal předseda českého ZNV Ladislav Kopřiva: „...*Pravil mimo jiné, že prostý policista a četník, tlačený dříve vždy a vždy proti lidu a proti národu, uchopil zbraně a zařadil se tam, odkud vyšel a kam ho vždy jeho srdce táhlo: po bok bojujícího lidu, proti nejsurovějším a nejkrutějším vládcům, proti fašismu...*“¹⁷³ O tendenčním a stranickém smyslu tohoto projevu není třeba se více rozepisovat. Veškeré argumenty jsou přinejmenším sporné a rozhodně nelze tvrdit, že SNB se v roce 1946 těšil obecně větší důvěře než četnictvo a policie před válkou. V dubnu též pokračoval slovní přestřelka mezi poslanci bezpečnostní výboru Národního shromáždění, jež bude rozebrána později.

V průběhu léta informovanost o bezpečnosti značně poklesla, což pravděpodobně bylo důsledkem blížících se voleb. Až 21.9.1946 otisklo RP projev ministra Noska s názvem *Naše bezpečnostní orgány vykonaly velké dílo*. Částečně šlo o reakci na další kritiku SNB z řad ČSNS, avšak článek nabídl také zajímavé statistické údaje. „...*Někteří nezasvěcení lidé nebo ti, jimž nezáleží na bezpečnosti státu, poukazují na to, že dnes máme více sil v bezpečnostních sborech než do roku 1938. Tito kritikové však zapomínají, někdy bezděčně, někdy úmyslně, na to, že nikdy ještě neměla bezpečnostní služba před sebou takové úkoly, jako dnes. Odsun 80 procent našich Němců, likvidace jejich sabotážní činnosti, transporty cizinců na zpáteční cestě z Německa do jejich domovů atd. Spolupráce se slovenskou národní bezpečností je co nejtěsnější a jsme si vědomi, že na Slovensku je situace těžší, že tam zůstávají ilegální skupiny bývalé Hlinkovy gardy*¹⁷⁴...“¹⁷⁵ Argument zhoršené bezpečnostní situace jen těžko může uspět v konfrontaci s fakty. Počet obyvatel státu se zmenšil stejně jako jeho rozloha (Podkarpatskou Rus anektoval SSSR). Jak sám Nosek zmínil, již 80 % Němců bylo odsunuto, což znamená, že téměř dva miliony osob byly přemístěny z území státu. Spolu s oběťmi války tak stát přišel o více než tři miliony obyvatel, přesto jeho bezpečnostní aparát došel rozšíření. A jak Nosek dobře věděl, pořádkové a kriminální útvary rozšířeny nebyly vůbec, případně jen symbolicky! Zvýšení počtu se týkalo útvarů vnitřní

---

¹⁷² Tamtéž.

¹⁷³ *Rudé právo* 16.4.1946.

¹⁷⁴ Buď šlo o záměnu s Banderovci, nebo úmyslnou dezinformaci.

¹⁷⁵ *Rudé právo* 21.9.1946.

bezpečnosti (tedy zpravodajství), útvarů ostrahy hranic a pohotovostních útvarů (zejména pohotovostní pluky SNB). Nosek též dodal, že SNB úspěšně vyřešil 217 z 276 vražd a 2015 z 2351 násilných trestných činů. Uvedl, že je třeba SNB dovybavit, a to především motorovými vozidly, dokončit sjednocení vyzbroje a výstroje. Vyjádřil též požadavek urychleného schválení zákona o národní bezpečnosti, který však prošel schválením až o více než rok později.¹⁷⁶

18.10.1946 pak RP přetisklo další Noskův projev, ve kterém vyvracel tvrzení, že „...V bezpečnostní službě bylo ponecháno mnoho z nacistického dědictví a podotkl, že přestože bezpečnostní služba byla rozčleněna na složku pořádkovou (uniformovanou), státně bezpečnostní, kriminální a zpravodajskou, neopravňuje k tomuto tvrzení.“¹⁷⁷ Předmětem kritiky však nebylo toto rozdělení, jako spíše činnost státobezpečnostní složky SNB (v té době vykonávaná jednak StB, kde si držela převahu ČSNS a v ZOB II, kde naopak pracovali téměř jen komunisté).

Mezi největší změny, jichž bylo v bezpečnosti dosaženo, označil vydobytí volební práva pro členy SNB a armády, což obhajoval tím, že „...Nesměli např. projevit svůj odpor ani proti řádění Konráda Henleina. Je přece známo, že četníci i policisté museli často na příkaz agrárníků z ministerstva vnitra Henleinovi asistovat při jeho protistátních projevech, chránit a doprovázet ho na jeho cestách atd. Dnes mají všichni příslušníci SNB plné právo být členy jakékoliv politické strany, zúčastnit se voleb, být voleni a účastnit se prací v národních výborech: mají své zaměstnanecké rady, tvoří si své odborové organizace a mají právo tak jako všichni ostatní občané republiky žítí plnoprávným politickým životem.“¹⁷⁸ I přes Noskovo obviňování je však zřejmé, že meziválečné četnictvo apolitickým bylo. Hlavním důvodem kritiky komunistů vůči četnictvu byl fakt, že sami se většinu své meziválečné existence chovali jako strana státoborná a tedy potencionálně nebezpečná. Nosek se též pokusil vyvrátit tvrzení o účelovém propouštění a povyšování v SNB, avšak, jak je známo, jednalo se pouze o zastírání skutečnosti.

Dne 30.11.1946 se RP věnovalo slovenské Národní bezpečnosti: „Hlavní chyba spočívá v hlavním velitelství Národní bezpečnosti, kde je mnoho lidí, kteří se povstání nezúčastnili ani přímo, ani nepřímo. Zásada ministerstva národní obrany, že důstojníkem naší armády může být jenom ten, kdo se zúčastnil ilegální práce nebo revoluce, by měla platit i v Národní bezpečnosti na Slovensku...Největší nedostatek je způsoben politickými poměry na Slovensku. Tendence některých politických směrů je, aby hlavní pozornost se obrátila ne na zrádce, kolaboranty, Němce a Maďary, ale na bývalé partyzány a mnohdy na bývalé zahraniční vojáky. Poslanec Valo uvedl několik

¹⁷⁶ Tamtéž.

¹⁷⁷ Tedy systém obdobný nacistickému Polizei, Kriminalpolizei, Gestapo, Sicherheitsdienst.

¹⁷⁸ Rudé právo 18.10.1946.

případů, kdy partyzáni a bojovníci národního povstání byli stíháni vězením za to, že na příklad za bojů si vzali někde v opuštěném domě košili. ...V závěru ocenil soudruh Valo práci, kterou dosud NB na Slovensku vykonala a zdůraznil, že kdyby Národní bezpečnost byla očištěna od lidí, kteří do ní nepatří, protože se neosvědčili v národním boji, mohla by být tato práce mnohem úspěšnější a vykonána s mnohem menším vypětím sil.¹⁷⁹ Je jasně patrné, že v očích KSČ (logicky) nebylo žádoucí ponechat situaci na Slovensku a poměry v tamní bezpečnosti stranou. Použité argumenty se zcela shodují s těmi jež byly použity v rámci tiskové kampaně dříve při kritice poměrů v Praze. Jediný rozdíl spočívá v tom, že ve slovenské bezpečnosti držela pozice Demokratická strana.

3.12.1946 se v RP vyjádřil poslanec Jindřich Veselý k zákonu o národní bezpečnosti. Budeme-li vycházet z tohoto článku, kde popsal a kritizuje předválečnou organizaci četnictva a policie, ale současný stav nedodal, zjistíme, že počet zpravodajců v SNB se rovnal počtu kriminalistů! „...*Celý tento nemožný stav odstraňuje navrhovaný zákon vytvořením jednotného, vojensky organisovaného, vojenským zákonům podléhajícího a pod jednotným velením stojícího Sboru národní bezpečnosti. Jeho rozdělení na tři složky nesmí býti falešně vykládáno, neboť se u složky kriminální a složky státně bezpečnostní jedná pouze o nepočetné skupiny specialistů. Podle všech organizačních proposic, jakož i ve smyslu zákona bude poměr těchto složek 18:1:1, to znamená, že měl-li by budoucí SNB, dejme tomu, 20.000¹⁸⁰, připadalo by z toho na uniformovanou složku pořádkovou a bezpečnostní 18.000 osob, kdežto zbývající dvě složky pouze po 1000 osobách.*“¹⁸¹ Jistě pozitivní změna se povedla ve sloučení četnických pátracích stanicí a kriminálních ústředen, avšak jinak se poválečná organizace bezpečnosti vskutku nelišila od předválečné ve smyslu výkonu kriminální a pořádkové služby.

Ke konci roku se Veselý vyjádřil ještě k podřízenosti SNB národním výborům. Reagoval na článek předsedy brněnského ZNV Františka Loubala, jenž kritizoval způsob povyšování v SNB, který nebyl konzultován, ač pod něj spadal, žádným národním výborem. Veselý napsal: „...*Zjistí-li se odůvodněnost takové žádosti¹⁸², bude jí příslušným velitelstvím jistě vyhověno, vyhledání vhodné náhrady musí však býti ponecháno příslušnému velitelství, při čemž se nevylučuje možnost přihlídnutí k případnému návrhu onoho národního výboru....**Obavy, že při takovémto postupu ponechávalo by se ministři vnitra příliš mnoho pravomoci, jsou bezpředmětné. Ministr odpovídá za svůj postup a za činnost Sboru vlády a sněmovně: sněmovna pak prostřednictvím***

¹⁷⁹ Rudé právo 30.11.1946.

¹⁸⁰ Na konci roku 1946 tvořilo SNB již téměř 40 000 příslušníků.

¹⁸¹ Rudé právo 3.12.1946.

¹⁸² Myšlena stížnost na velitele nebo příslušníka SNB.

*svého bezpečnostního výboru uplatňuje právo kontroly a dohledu...*¹⁸³ Činnost ministra vnitra v kritických dnech února roku 1948, kdy se rozhodnutí vlády ohledně nahrazení velitelů SNB vyhýbal, vzpíral a neučinil, jak mu vládním usnesením bylo nařízeno, je důkladně zmapovaná. Obavy profesora Loubala se tak ukázaly být zcela oprávněnými.

V roce 1947 došlo z pohledu SNB ke dvěma zásadním událostem. Nejprve se zintenzivnily akce Banderovců¹⁸⁴ a dne 11.7.1947 konečně došlo k přijetí zákona o národní bezpečnosti. RP o obou těchto událostech bohatě referovalo, ale nejvíce se zabývalo odrážením kritiky poslance Hory, který ve své kritice vůči SNB neustával.

Leden roku 1948 v novinách proběhl v poklidu stejně jako předchozí. 29.1.1948 přednesl ministr vnitra projev pro velitele SNB, ve kterém zopakoval obsahy projevů předchozích, zejména kritiku „agrárního reakčního četnictva“ a pokrok současného „lidově demokratického sboru.“¹⁸⁵

V polovině února však přišel zlom. 12.2.1948 zemský velitel SNB v Praze Jan Dybal odvolal z funkce osm nekomunistických nižších velitelů pražského SNB a následně byla tato událost projednávána ve vládě. Zasedání se nezúčastnil ministr Nosek, který se omluvil pro nemoc, avšak proti hlasům komunistů ostatní ministři schválili okamžité odvolání Dybalova rozkazu. Vládní krize se rozhořela naplno a 15.2.1948 přineslo Rudé právo rozhovor s ministrem vnitra, který ocituji v plném znění: „*„V poslední době bylo podle úředních zpráv zakročeno proti řadě osob, provinivších se podle zákona na ochranu republiky, dvouletému plánu atd. Co vedlo ministerstvo vnitra k důslednému uplatňování těchto zákonů? Soustava lidové demokracie dala našemu lidu neporovnatelně víc práv než lid kdy v tomto státě měl. Vyskytli se však lidé, kteří těchto širokých práv počali zneužívat proti lidové demokracii a státu. Nejsou to jenom prostí občané, nýbrž deliktů se dopouštějí i různí činitelé často ve významném postavení. Tito činitelé na schůzích, v tisku atd. hrubě útočí na lidově demokratický režim, na vládu, na její činnost, na presidenta republiky, na naše řízené hospodářství, na dvouletý plán apod. Benevolentní postup bezpečnostních orgánů vůči těmto provinilcům měl za následek, že podobné útoky se stupňovaly do takové míry, že trapné přihlížení by se těžce dalo sloučit s představou právního řádu. Poctiví občané republiky se právem domáhali zákroku proti rozvratníkům a škůdcům. Proto se proti provinilcům zakročuje tak, jak nám to ukládají příslušné zákony a proto bezpečnostní orgány*

¹⁸³ Rudé právo 17.12.1946

¹⁸⁴ Důvodem bylo již zmíněné rozčarování z politického vývoje a porážky, které utrpěly od polské a Rudé armády.

¹⁸⁵ „Nejste již veliteli bezpečnosti, které bylo – a to se nedá oddiskutovat – zneužíváno k ochraně mocných a bohatých na úkor a proti chudým a vykořisťovaným. TO je dnes již nemožné. Naopak, celé vaše úsilí směřuje výhradně k ochraně státu a jeho lidově demokratického právního řádu, který je totožný se zájmy pracujících lidí měst i venkova.“ Rudé právo 30.1.1948.

*podávají trestní oznámení ve všech zjištěných případech. Kolik případů a jakého druhu bylo orgány státní bezpečnosti již vyřízeno? Můžete říci, kolik trestních oznámení bylo již projednáno také soudně? Nemohu říci dosud, jaký je přesný počet těchto případů. Lze však říci, že trestné činy podle zákona na ochranu republiky respektive zákonů, chránících naše hospodářství, jsou zjišťovány denně. Každý takový případ je, pokud jde o přestupky, vyřizován správními orgány, t. j. Především ONV nebo ÚNV, a pokud jde o přečiny či zločiny, jsou tyto případy hlášeny soudům. Není dosud přehled o tom, kolik takových případů bylo již soudně projednáno. Doufám, že údaje o počtu případů, stíhaných orgány SNB, budu moci sdělit čs. veřejnosti v nejbližší době. V části tisku se v souvislosti s touto akcí hovoří o policejním teroru, gestapismu atd. Jak se díváte na tuto kampaň? Musím říci otevřeně, že kampaň s falešným obviňováním o policejním teroru, gestapismu atd. je záměrně vedena ve snaze poškodit náš systém lidové demokracie a zájmy národa a státu. Ti, kdož tuto kampaň vyvolávají a podněcují, chtějí zapůsobit na příslušníky SNB, aby jim zlomili odvalu ke stíhání provinilců. Jsem ale přesvědčen, že organizátoři této kampaně musí se svými snahami pohořet, protože SNB, věren odkazu naší revoluce, oběma vládním programům, zákonům a nařízením, bude svou povinnost plnit i nadále. Rozvratníci a nepřátelé státu nebudou mít svobodu páchat svoje zločiny bez následků. O jaké zákonné normy se zásahy bezpečnosti opírají? Zásahy bezpečnostních orgánů se opírají hlavně o předpisy dosud platného trestní zákona, zákona na ochranu republiky z roku 1923, zákona na obranu státu z roku 1936,...a zákona o ochraně provádění dvouletého plánu z roku 1947, i o jiné zákony, jež obsahují ustanovení trestní. Tvrdí se, že se vniká do občanského soukromí atd. Jak se díváte na toto tvrzení? Mohu jen říci, že řádný a poctivý občan republiky se nemusí zásahů bezpečnostních orgánů obávat. Bezpečnostní orgány stíhají jenom ty, kdož se proviní proti ustanovením zákona.*¹⁸⁶

Důkazů o protistátní činnosti některých složek případně jednotlivých příslušníků SNB z této doby existoval dostatek. Interview, ač je vedeno tak, že se má na první pohled týkat pořádkových a kriminálních útvarů, ve skutečnosti reaguje na činnost StB¹⁸⁷, což však Nosek nezmínil. I když se opíral o zákony a paragrafy, ve skutečnosti uvažoval jen jejich části a ještě v tom výkladu, jaký se nejvíce hodil pro likvidaci rodící se přímé opozice nekomunistických stran. Tisková kampaň pokračovala 19.2.1948, ve které již byli demisující ministři a jejich strany nazývány jako reakční, mnichovanské. Velice emotivní a citově podbarvený článek přikládám v celém znění: „Národní bezpečnost slouží lidu – V nenávisti k ní se shodují nacističtí a ľudáčtí spiklenci, zahraniční špioni s ministry a poslanci některých stran. Jak ukázaly poslední události ve vládě i v Národní frontě, byla

¹⁸⁶ Rudé právo 15.2.1948.

¹⁸⁷ Již došlo ke sloučení se ZOB II, ale organizačně StB stále řídí ministerstvo vnitra, nikoli předsednictvo vlády.

zvolena nová taktika těmi, kdož vyvoláváním předčasných voleb chtěli zmařit přijetí nové lidově demokratické ústavy a uzákonění několika významných osnov, obsažených ve vládním programu...Národně socialističtí, lidovečtí a někteří sociálně demokratičtí ministři odsunuli všechny...a pokusili se rozpoutat velký útok na naše bezpečnostní orgány a na ministra vnitra Václava Noska. Těm, kdož od roku 1945 systematicky útočí proti novým bezpečnostním orgánům nejde o nějaké jednotlivé případy, do nichž nafoukli špendlíčkem vyhrabané lži, nepravdy a polopravdy. Když předmnichovská policie a četnictvo střílely do hladovějících nezaměstnaných dělníků, nikdy se nestalo, že by národně socialističtí, lidovečtí nebo sociálně demokratičtí poslanci byli odhlasovali nedůvěru na příklad agrárnímu ministru vnitra dr. Černému ústavně odpovědnému za tyto masakry. Dnes však, když nové bezpečnostní orgány jdou po boku lidu, chrání plody jeho práce, jeho revoluční vymoženosti a jeho bezpečnost, tu je jim tento lidový orgán trnem v oku a chtěli by nejraději odstranit toho ministra vnitra, jehož historickou zásluhou je, že právě takový orgán vybudoval. Je jim trnem v oku, že nový sbor národní bezpečnosti koná vzorně svou povinnost vůči lidu, že opravdu zajišťuje bezpečnost národa proti sabotérům, rozvratníkům, zahraničním špionům, protistátním spiklencům, agentům reakce, usilujícím o návrat kapitalismu a ve své třídní nenávisti sklouzávající stále více a více na šikmou plochu velezrady, kde se dostávají do rozporu se zákony republiky. Těmto advokátům velkostatkářů, velkoobchodníků a fabrikantů, kterým se dosud dařilo jen brzdit vývoj vpřed, ale kteří chtějí nyní dosáhnout zvratu vývoje, chybí právě ta stará předmnichovská policie, které by podle rozkazu agrárního ministra Černého bylo možno použít jako nejpádnejšího argumentu při odmítání oprávněných požadavků lidu. Těmto advokátům velkostatkářů, velkoobchodníků a fabrikantů chybí tato zbraň, aby mohli rozehnat sjezd závodních rad či sjezd rolnických komisí. Ministr vnitra Václav Nosek nový Sbor národní bezpečnosti i jeho velitelské kádry jsou zárukou, že bezpečnostní orgány nikdy své povinnosti vůči lidu nezradí. Právě zde je příčina, proč jsou znovu a znovu rozpoutávány útoky proti ministrovi vnitra a proti SNB. V této nenávisti k SNB shodují se oni ministři a poslanci s nenávistí všech domácích i zahraničních nepřátel republiky. Když v minulých dnech byla na Žatecku odhalena nacistická spiklenceká skupina, ukázalo se, že prvním objektem jejich útoku mělo být SNB. V tom se – jak zřejmo – shodují nyní s ministry a poslanci některých stran Národní fronty.¹⁸⁸

O vztahu KSČ k Československé republice z let 1918-1938 již řečeno bylo. Ale tento článek překročil všechny meze a zcela evidentně se jedná o tendenční, až propagandistický text, který musel být brán s rezervou již v době otištění. Doslova hysterická obrana SNB před jakoukoli

---

¹⁸⁸ Rudé právo 19.2.1948.

kritikou a útoky proti zakázané Agrární straně a jím dříve řízenému ministerstvu vnitra vedou až k pocitu, že zatímco dříve bylo vše špatně, dnes je vše dobře. Autor přirovnal ministry a jejich podporovatele až k úrovni kolaborantů a zrádců z dob okupace, přestože žádný zákon neporušili a rozhodli se „dle svého nejlepšího vědomí a svědomí“. Krizi chtěli řešit naprosto legální cestou právě dle ústavy, čemuž se však KSČ vyhýbala, neboť v parlamentu by nadpoloviční většinu hlasů pro svou vládu za dané situace nezískala. Demagogie článku zašla tak daleko, že autor nezákonně zorganizované sjezdy rolnických komisí a závodních rad¹⁸⁹ označil za legální a ještě nařkl opozici z jejich rozhánění, což je evidentní nesmysl, neboť sjezdu se účastnili jen komunisté s několika málo zástupci jiných stran, kteří, pokud se dostali ke slovu, byli ihned překřičeni.

21.2.1948 přineslo Rudé právo další oslavný text o SNB v podobném znění jako předchozí. Avšak 22.2.1948 otisklo článek s názvem „Bezpečnostní orgány zneškodňují cizí špiony na celém území republiky“.¹⁹⁰ V tomto článku se informovalo, že SNB hromadně zatýkal Němce, „prchalovce“, Maďary a další „protistátní živly“. Jak víme, žádná „kontrarevoluce“ v tehdejší Československu nehrozila a došlo tedy jen k zatýkání potencionálních odpůrců.¹⁹¹

24.2.1948 bylo dokonáno. Příslušníci StB vtrhli do kanceláří ČSNS a redakce Svobodného slova, převzaty byly taktéž Svobodné noviny. Téhož dne Rudé právo a Svobodné noviny otiskly naprosto stejný článek s názvem *Včasný zákrok ministerstva národní obrany a ministerstva vnitra, Nár. soc. funkcionáři připravovali protistátní ozbrojený puč, prohlídka SNB v ústředním sekretariátu Nár. soc. tohoto znění: Z ministerstva vnitra se úředně oznamuje: V době vládní krise nebyl, díky rozhodným bezpečnostním opatřením, nikde na území státu porušen veřejný klid a pořádek. Klid byl zajištěn zejména díky té okolnosti, že ministerstva národní obrany a ministerstva vnitra včas odhalily přípravy, které učinily organisace strany národně socialistické k provedení protistátního ozbrojeného puče, aby se hned po demisi svých ministrů pokusily uchopit vládu. Organisační přípravy, směřující k tomu cíli, byly provedeny do všech podrobností. Podle včas zachycených t. zv. Situačních zpráv byl protistátní ozbrojený puč organisován v národně socialistických branných komisích, které měly ustanoveny spojky k politickým funkcionářům, kontrolovaly stav posádek armády i SNB, zajišťovaly další vyzbrojení ze zásob zbraní, svěřených vojenskou správou Svazu brannosti, činily přípravy k obsazení rozhlasu atd.*¹⁹² Dnes již víme, že ČSNS rozhodně žádný puč nechystala a KSČ jen z nařízení direktiv Informbyra (tedy SSSR)

---

¹⁸⁹ Svolání byli jen komunističtí zástupci a to bez souhlasu vedení.

¹⁹⁰ Rudé právo, Svobodné noviny 22.2.1948.

¹⁹¹ V tomto případě zejména nižších funkcionářů opozičních stran.

¹⁹² Rudé právo 24.2.1948.

musela najít „vnitřního nepřítele“ a vypořádat se s ním. Hledání vnitřních nepřátel je ostatně specifické pro všechny totalitní režimy a pokud žádný není k dohledání, musí se vyrobit.

Za jistý druh zajímavosti považuji fakt, že články Rudého práva za první měsíce roku 1948 obsahují velké množství překlepů a pravopisných chyb. Usuzuji, že tak jest z toho důvodu, že zprávy byly psány narychlo bez dodatečné kontroly, aby mohly být co nejrychleji otištěny.

5.1.1 Shrnutí Rudého práva

Rudé právo od osvobození až do únorových událostí volalo po „očistě“ SNB. Nejprve se jednalo o kolaboranty a zrádce a postupně od roku 1947 o „reakční a zpátečnické funkcionáře, které je nutno převychovat“. Rudé právo též vyvracelo veřejné útoky na nedostatky a pochybení ve SNB a v reakci na ně nejčastěji připomínalo události především třicátých let v ČSR, ale jak již bylo řečeno, s demagogickým překrucováním skutečnosti. Zprávy často byly vyloženě lživé a nezakládající se na pravdě. Skutečná novinářská práce se odbyvala nebo se nahrazovala politickým myšlením autora a vírou ve „vyšší dobro“. Dojem, který čtenář mohl o SNB z Rudého práva získat, vyzníval v tom smyslu, že SNB sice má nedostatky, ale ty jsou způsobeny „reakcí“, případně menšími zkušenostmi mladších příslušníků a nedostatky nejsou takové, aby bylo možno o SNB tvrdit, že je významně ovlivňován a probíhají pokusy o jeho ovládnutí některou politickou stranu. Naopak, „předválečné reakční kruhy“ se snaží dostat zpěv ke svým pozicím a opět učinit ze SNB „nástroj útlaku pracujícího lidu“. Jak se později ukáže, přesně tímto se SNB v moci komunistů stal.

5.2 Svobodné slovo, Svobodné noviny

Je až s podivem, kolika snah o zpolitizování SNB si nejen vedení, ale i řadoví členové a čtenáři Svobodného slova museli být vědomi. Z článků v národně socialistickém tisku je od počátku zřejmo, že především členové bezpečnostního výboru Národního shromáždění (zejména Ota Hora) měli o vývoj bezpečnostního aparátu enormní starosti a nebezpečí z toho plynoucího si byli dobře vědomi.

V období od května do listopadu 1945 se četnictvu, policii a SNB Svobodné slovo věnovalo jen okrajově. První zpráva ohledně SNB se datuje k 21.9.1945, kdy bylo krátce informováno o dohodě ministra vnitra s pověřencem vnitra o jednotné organizaci bezpečnosti.¹⁹³ Další tentokrát již obsáhlá zpráva se datuje k 22.11.1945, kdy Svobodné slovo přetisklo projev Oty Hory v Národním shromáždění. V projevu s názvem *Bezpečnost základem pořádku ve státě* se Hora

---

¹⁹³ *Svobodné slovo*, Jednotná organizace bezpečnosti, 21.9.1945.

věnoval především apolitičnosti bezpečnostního sboru¹⁹⁴ a zkouškám odbornosti pro přijetí do SNB. Již od konce roku 1945 si též poslanci ČSNS byli vědomi, že v bezpečnosti docházelo k čistkám mimo prostor zrádců a kolaborantů i k vyhazování či penzionování příslušníků, kteří byli z pohledu KSČ nespolehliví. Hora upozornil i na fakt, že do nově vzniklého SNB byly přijaty i osoby s kriminální minulostí. Pozastavil se též nad problémem subordinace, kdy díky novému podřízení bezpečnosti národním výborům, většinou zřizovaných místními členy KSČ, byli i velitelé bezpečnosti jmenováni národními výbory a docházelo tak k paradoxním situacím, kdy např. velitelem oblasti se stal praporčík a jeho zástupcem kapitán. Hora se dotkl i dalšího fenoménu, který se stane jedním ze symbolů února 1948, demonstrace a deputace za účelem nátlaku na veřejné činitele.¹⁹⁵ V podstatě již tento článek obsáhl všechny problémy, na kterých dojde k vyhocení situace a následné vládní krizi na počátku roku 1948.

Vzhledem k poškození archivu Národní knihovny ČR se další zpráva datuje až k 6.10.1946. Nárůst zpráv věnujících se bezpečnosti je ale i tak ve srovnání s rokem 1945 značný. Za květen-prosinec 1945 existují dvě zprávy, z toho jedna velmi krátkého rozsahu, věnující se SNB, za říjen až prosinec 1946 již sedm zpráv. Články se v podstatě věnují stejným tématům jako zmíněný „*Bezpečnost základem pořádku ve státě*“, ale hned v první říjnovém se nachází věta: „...a když upozorňovali na konkrétní případy, o nichž se veřejně mluví, ale o kterých **není ministr svými podřízenými orgány informován**.“¹⁹⁶ Ministrem je myšlen Václav Nosek, jenž působil v emigraci v Londýně a znal se tedy s většinou čelných představitelů stran NF, kteří ho považovali za důvěryhodného partnera, kterým však, jak již víme, nebyl. Krom jiného si ještě ČSNS v bezpečnosti veřejně stěžovala na konkrétní selhání bezpečnosti (např. zpráva *Soukromý vězeň šcpt. Pokorného*¹⁹⁷ nebo *Útěk deseti vězňů*)¹⁹⁸ a ve spojitosti s těmito selháními a celkovou „neviditelností“ bezpečnosti v ulicích měst i na přebujelý bezpečnostní aparát, který není vidět tam, kde je potřeba.¹⁹⁹

V průběhu roku 1947 informovalo Svobodné slovo především o průběhu jednání ohledně zákona o SNB, který byl téhož roku konečně přijat. Velký prostor byl věnován přehmatům zejména vnitřní bezpečnosti. Poslanec Čížek 10.2.1947 přednesl v bezpečnostním výboru Národního

---

¹⁹⁴ Vzhledem k faktu, že v rozvědce, kriminální i pořádkové službě se nacházeli především sympatizanti ČSNS, lze o přání upřímné apolitičnosti vážně pochybovat a Hora se tak zasazoval především o zachování stávajícího rozdělení sil.

¹⁹⁵ *Svobodné slovo, Jednotná organizace bezpečnosti*, 22.11.1945.

¹⁹⁶ Tamtéž.

¹⁹⁷ *Svobodné slovo*, 10.11.1946

¹⁹⁸ *Svobodné slovo*, 13.12.1946

¹⁹⁹ Tamtéž.

shromáždění projev, ve kterém rozebral případ vydávání in bianco zatykačů. Tedy zatykačů, které sice byly podepsány příslušným velitelem SNB, ale jinak vyplněny nebyly! Příslušníci tedy mohli zatknout, koho chtěli a jméno dopsat až později.²⁰⁰ Veřejnost byla též z prestižních důvodů informována o „mohutné účasti příslušníků SNB na průvodu ČSNS Prahou“ a následně o jejich propouštění z SNB.²⁰¹ Protesty na vyhazovy národních socialistů ze SNB se v průběhu roku 1947 objevovaly pravidelně. Nejostřeji se ozval opět Hora a z jeho projevu přetištěném 24.7.1947 ve Svobodném slově je jasně patrné, že **minimálně část představitelů ČSNS si hrozby totality již tehdy byla plně vědoma: „...Jak je vidět, sotva odešel parlament na prázdniny, využívají velitelská místa SNB, řízená vesměs komunisty, horlivě této doby k hromadnému překládání a pensionování starých a nekomunistických příslušníků SNB. Nikoliv poprvé jsme žádali, aby bezpečnostní služba byla na výši, vedená odborníky a aby příslušníci sboru vykonávali službu nikoli v zájmu jedné strany, nýbrž v zájmu národa a státu...Právě v tom vidím cestu k totalitě, již je syto.“**²⁰² Ve stejné době došlo v otázce bezpečnosti ke sjednocení postojů ČSNS, lidovců a slovenských demokratů, avšak ke stanovisku KSČ se s vidinou získání vlastního vlivu v SNB připojili sociální demokraté a situace tak zůstala prakticky nezměněna.²⁰³

5.2.1 Shrnutí Svobodného slova

Svobodné slovo od počátku informovalo ohledně SNB i jiných bezpečnostních složek rezervovaně a s dávkou opatrnosti a varování. V průběhu času, zejména na přelomu let 1946 a 1947 už ČSNS skrz Svobodné slovo varovala před stoupající tendencí nezákonností a rozpínání vlivu jedné strany ve SNB.²⁰⁴ S odstupem času je jasné, že většina těchto zpráv se zakládala na pravdě a varování předkládaná a publikovaná ve Svobodném slově poslanci Horou a Čížkem byla oprávněná a důsledky z nich plynoucí nebyly brány dostatečně v potaz. Intenzita článků spojených se SNB dosáhla vrcholu ke konci roku 1947 a lze předpokládat, že pokračovala i v lednu a únoru roku 1948.

Celkový dojem, jenž si čtenář mohl o SNB vytvořit na základě zpravodajství Svobodného slova, vyzníval v tom smyslu, že SNB je ve své podstatě sice organizací potřebnou a tvořenou především poctivými příslušníky Sboru, ale velitelská místa a vedoucí pozice jsou obsazovány tendenčně a za účelem ovládnutí SNB jedinou politickou silou namísto proklamované apolitičnosti.

²⁰⁰ Svobodné slovo, 11.2.1947.

²⁰¹ Svobodné slovo, 5.6.1947, 10.6.1947 a 22.6.1947

²⁰² Svobodné slovo, 24.7.1947.

²⁰³ Svobodné slovo, 13.9.1947.

²⁰⁴ Je však třeba dodat, že tyto články dobově byly nejspíše vnímány jen jako součást politické boje parlamentních stran, navíc v tomto případě dvou největších rivalů na politické scéně poválečného Československa.

Kritika, již skrz Svobodné slovo zveřejňovala ČSNS, nebyla v drtivé většině případů mířena na výkon pořádkové a kriminální služby, ale na výkon služby státobezpečnostní, osvětové a ostrahu hranic, tedy na útvary, které byly vytvořeny až po Druhé světové válce a součástí policejních sborů předválečného Československa případně Rakouska-Uherska nebyly nebo vůbec neexistovaly.

5.3 Komparace Svobodného slova a Rudého práva

Obecně lze říci, že tam, kde Rudé právo SNB vychvalovalo a bránilo, tam Svobodné slovo kritizovalo. Kde Rudé právo nacházelo problémy, tam Svobodné slovo hájilo současný stav. I zcela objektivní hodnocení periodik vždy povede k jasnému výsledku. Ač se propaganda nevyhnula ani Svobodné slovu²⁰⁵, z Rudého práva je cítit mnohem silněji, navíc se silným demagogickým nádechem.²⁰⁶ Články pojednávající o SNB v Rudém právu byly ve většině případů obsáhlejší než ve Svobodném slově a celkově se SNB věnovalo více v tom smyslu, že přinášelo více informací o mimořádných akcích sboru.²⁰⁷ Jako zajímavost lze uvést, že články otištěné v průběhu února 1948 obsahují vůči předchozímu období zvýšené množství překlepů a gramatických chyb. Usuzuji, že se tak dělo především z toho důvodu, že bylo třeba vydat noviny co nejrychleji a tak nezbývalo dostatek času na kontrolu. Pokud se obdobně dělo ve Svobodném slově konstatovat nelze, neboť, jak již bylo řečeno, výtisky z daného období nejsou k dispozici.

---

²⁰⁵ Což je zcela logické vzhledem k faktu, že šlo o noviny politické strany.

²⁰⁶ Výrazy typu reakce, zpátečníci, rozvratníci, sabotéři a další.

²⁰⁷ Banderovci, dění v pohraničí atd.

Závěr

Při tvorbě práce bylo třeba řešit několik závažných problémů. Na prvním místě musím zmínit tristní nedostatek objektivních pramenů, neboť starší literatura a prameny od marxistických autorů a aktérů doby jsou neobjektivní, zaujaté a neodpovídají skutečnosti. Značná část též byla v průběhu let zlikvidována. Bohužel, literatura nekomunistických účastníků dění vychází především z vlastních vzpomínek a její vznik byl značně motivován především snahou vysvětlit své chování, případně očistit své jméno a není tedy vhodným objektivním zdrojem informací. Problémy nastaly i při zpracování novinového tématu, neboť sbírky Národní knihovny jsou poškozené a neúplné. Přesto se domnívám, že objem zpracovaných materiálů je pro vytvoření uceleného pohledu tisku na SNB dostatečný. Za velmi znepokojující fakt považuji tu skutečnost, že k tomu, co se chystalo, měli činitelé stran Národní fronty dostatek informací, jinak by se tyto informace nemohly objevovat ve stranickém tisku a jejich chování v průběhu únorové krize je tedy velmi sporné. Celkově lze říci, že minimálně poslanci a tedy i vedení ČSNS měli o dění v bezpečnosti poměrně dobrý přehled a radikálnější členové strany chápali přesně, kam vývoj směřuje, pokud nebude včas zakročeno. Obrana Rudého práva proti informacím přinášným Svobodným slovem byla často jen chabá či sklouzavala mimo kritizovaný problém k událostem, které se děly před válkou a i tyto události dezinterpretovalo s jasným propagandistickým záměrem. I když propagandu lze najít prakticky v každé tehdejší i dnešní tiskovině novinového typu, v Rudém právu je odhalitelná nejsnadněji. Svobodné slovo a Svobodné noviny se politické agitaci též nevyhnuly, ale nejednalo se ani tak o sofistikovanější projevy propagandy, ale spíše o celkově nižší objem a méně vyhraněné postoje.

Na počátku byla Druhá světová válka, která zásadním způsobem změnila chod dějin. Tužby po míru a klidu, opojení z konce války a hledání nové cesty, která by nekončila další válkou, posunuly myšlení lidí, nejen, v Československu výrazně „doleva“. Obliba levicových stran prudce vzrostla a to zejména komunistických a právě komunisté vznik SNB iniciovali. Právě v SNB, který měl být budován jako orgán „z lidu a pro lid“ se ukazuje zhoubnost utopistických myšlenek, při jejichž uskutečňování se vždy „páchá dobro“, které jen vede k ještě horšímu stavu. SNB je dokonalým příkladem, a nejen v letech 1945-1948, ale po celou dobu své existence, kdy slepé následování a prosazování jedné ideologie za každou cenu a bez vlastního kritického uvažování nakonec způsobí škody nejen tzv. „nepřátelům“, ale také, nebo spíše zejména těm, které má za cíl chránit a pozdvihnout. V případě SNB se z „nástroje lidu“ stal orgán k útlaku lidu. A i když i meziválečné i rakouské i současné bezpečnostní sbory měly a mají své nedostatky a limity a též se dopouští přehmatů a nejednají vždy dle zákona, s akcemi SNB (zejména tedy StB) byly a jsou tyto

přehmaty naprosto nesrovnatelné.

Bezpečnostní a ozbrojené složky patřily vždy k oborům, které jsou v rámci státu mimořádné, disponují pravomocemi jako žádná jiná instituce a kontrola jejich činnosti tedy patří do oblasti, jíž by se měl věnovat nejen ministr vnitra, ale celá vláda, parlament a ve své podstatě i veřejnost. Tento mechanismus byl v poválečném Československu již od počátku narušen, neboť do jeho vnitřních záležitostí zasahoval (především) Sovětský svaz (např. jáchymovské doly, Podkarpatská Rus atd.). Existuje-li tedy subjekt, který má zájem nebo se pokouší dosáhnout monopolu moci v rámci státu, primárním zaměřením jeho působení musí být bezpečnostní složky a to buď jejich ovládnutí, nebo jejich „vyřazení“ a následné nezákonné akce, proti nimž bezpečnost nezakročí. Českoslovenští komunisté pod sovětským vedením se pokusili o první možnost a ve chvíli, kdy bylo zřejmé, že toto se jim nepodaří, přeorientovali se na druhý způsob, který, jak víme, dopadl v jejich prospěch. V tom jim velmi napomohla nejednotná a roztržitá opozice (k jejímuž roztržití však komunisté též přispěli) a neuvážené činy vůdčích osobností DS, ČSNS a lidovců. Nelze však celkově přeceňovat roli KSČ v těchto poválečných letech. Mantinely byly narýsovány během spojeneckých konferencí v průběhu a těsně po konci Druhé světové války a Československo podobně jako Polsko, Maďarsko a další státy se ocitlo v sovětské mocenské zóně a tím byly možnosti jeho samostatné politiky značně limitovány. I přes zpočátku nižší vliv Sovětského svazu v Československu než v ostatních zemích v jeho mocenské zóně nebylo dlouhodobě možné tlaku Sovětů vzdorovat. Paradoxně z možných akcí Sovětského svazu proti vývoji v Československu měli větší strach místní komunisté než opozice, neboť věděli, co by tento vývoj znamenal a snažili se proto najít nejméně „násilnou“ cestu k uzurpaci moci.

I přes výše uvedené vliv SNB ve sledovaném období na politické dění byl nižší, než se všeobecně soudí. SNB především vykonával bezpečnostní službu a řadové příslušníky, kterých bylo nejvíce, nelze považovat ani v pozdějším období za osoby podílející se na nezákonnostech. Právě tato skutečnost je v rozporu s všeobecnou představou a i s proklamovanými základy, na nichž se SNB budoval. Při zpětném pohledu se též ukazuje být mylnou představa o jednotě sboru. Problémy, které se měly sloučením orgánů bezpečnosti vyřešit, se pouze překryly tím, že stížnosti se sbíhaly na hlavním velitelství SNB a nikoli až na stole ministra vnitra. Různé spory o kompetence a výkon služby se táhly i nadále a to zejména mezi kriminálními ústředními a StB podobně jako se dříve táhly mezi četnickými pátracími stanicemi a kriminalisty. O tom, že hlavní důvody vzniku SNB byly politické, svědčí i následující vývoj, kdy v roce 1950 nejprve vzniklo ministerstvo národní bezpečnosti, jímž se z kompetence ministerstva vnitra vydělily nevojenské ozbrojené složky, aby

následně již roku 1953 bylo opět s ministerstvem vnitra sloučeno.

V krizi, kterou komunisté úspěšně vyprovokovali, si nebyli svým počínáním zcela jisti, poněvadž vítězství ze svého úhlu pohledu jisté neměli a největší hrozbou se jim jevil právě možný zásah SNB a armády. Všeobecné přesvědčení, že SNB jako celek se podílel na komunistickém vítězství, neodpovídá skutečnosti. Je třeba též zmínit, že mnoho z osobností, které se o charakter zejména StB v letech 1945-1948 velmi zasadily, skončilo na popravišti nebo ve vězeních při politických procesech padesátých let, kdy je odsoudili ti, jejichž příkazy vykonávali nebo s nimi spolupracovali.

Stanovené cíle práce splněny byly, přesto vidím možný prostor k rozšíření či doplnění, tentokrát v oblasti vztahu příslušníků ke Sboru, potažmo k vládě a politické situaci v zemi ve sledovaném období. Další možnosti rozšíření se nacházejí v oblasti následného vývoje a to zhruba do roku 1953. V tomto případě by však již nebylo možno pokračovat ve výzkumu v oblasti tiskovin, neboť všechny již podléhaly cenzuře. K tématu jsem se rozhodl přistupovat chronologicky a etapovitě, především z důvodu provázanosti událostí a jasných předělů, kterými se jednotlivé etapy odlišují.

Diskuze na téma období květen 1945 až únor 1948 se povedou ještě dlouhá desetiletí, objeví se mnoho nových informací, ale nedomnívám se, že by se pohled odborné veřejnosti měl zásadně měnit. Klíčový problém však jest informovat o této kapitole dějin veřejnost, neboť se jedná o události, které přímo ovlivňují dnešní uspořádání světa a tedy i naše životy. Pokud bychom se ptali, jaký je rozdíl mezi bezpečnostními sbory tehdejšími a dnešními, nejlepší odpovědí v tomto případě je otázka. Kdo se dnes bojí, že na dveře zaklepou muži v kožených kabátech a zatčený svůj dům, rodinu, známé roky nebo dokonce už nikdy neuvidí?

Seznam použitých pramenů, literatury, právních předpisů, zákonů a zkratek

Literatura

- BĚHOUNEK, L., *Stručný přehled dějin Pohraniční stráže*, Naše vojsko, Praha 1986.
- BLAŽEK, P., *Oči a uši strany*, Tilia, Ostrava 2005.
- DVOŘÁKOVÁ, J., *Státní bezpečnost v letech 1945-1953*, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, Praha 2007.
- HANZLÍK F., *Únor 1948: Výsledek nerovného zápasu*, Prewon, Praha 1997.
- HANZLÍK, F., *Soumrak demokracie. Reicinovo obranné zpravodajství na cestě KSČ k moci*, Lípa, Vizovice 2000.
- HOLUB, O., *Bojové tradice SNB, Federální ministerstvo vnitra*, Praha 1982.
- KAPLAN, K., *Komunistický režim a politické procesy v Československu*, Barrister & Principal, Brno 2003.
- KAPLAN, K., *Protistátní bezpečnost*, Plus-Albatros, Příbram 2015.
- KNESL, M., *Vývoj výkonných policejních kompetencí na území České republiky 1918-2007*, ministerstvo vnitra, Praha 2008.
- KROUPA, V., *Sbor národní bezpečnosti 1945-1948*, Naše vojsko, Praha 1977.
- KROUPA, V., *Bránili jsme revoluci*, Naše vojsko, Praha 1983.
- MACEK, P., UHLÍŘ, L., *Dějiny policie a četnictva IV*, Police history, Mělník 2011.
- MACHUTOVÁ, M., *Historie dopravní policie*, Milpo media, Praha 2009.
- MLYNÁRIK, J., *Osud Banderovců a tragédie řeckokatolické církve*, Libri, Praha 2005.
- POVOLNÝ, D., *Operativní technika v rukou StB*, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, Praha 2000.
- POVOLNÝ, D., *Organizační vývoj vojenské kontrarozvědky v letech 1945-1990*, Ministerstvo obrany ČR, Praha 2009.
- PULEC, M., *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek*, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, Praha 2006.
- SNÍTIL, Z., *Stručný přehled dějin SNB*, Federální ministerstvo vnitra, Praha, 1981.
- ŠMIGEL, M., *Banderovci na Slovensku (1945-1947)*, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Banská Bystrica 2007.
- VEBER, V., *Osudové únorové dny*, Lidové noviny, Praha 2008.
- Zákon o národní bezpečnosti a Služební instrukce*, Státní tiskárna v Praze, Praha 1947

Sborník dokumentů ke vzniku a vývoji SNB (1945-1948), Správa vědy a školství FMV – tiskový odbor FMV – oddělení historie, Praha 1974.

VŠ SNB, *Třicet pět let zákona o národní bezpečnosti*, VŠ SNB, Praha 1984.

Periodika:

Rudé právo, Orgán ústředního výboru Komunistické strany Československa, ročníky 1945-1948.

Svobodné slovo, Ústředí strany československých národních socialistů, ročníky 1945-1948.

Svobodné noviny, List sdružení kulturních organizací, ročník 1948.

Osvěta SNB, Hlavní správa výchovy a osvěty při MV, ročník 1946.

Archiv Muzea Policie České republiky

Spis 1283/48

Spis 1382/48

Spis 1392/46

Právní předpisy:

Ústavní dekret č. 10/1944 Úř. věst. čsl., o dočasné správě osvobozeného území republiky Československé.

Ústavní dekret č. 11/1944 Úř. věst. čsl., o obnovení právního pořádku.

Ústavní dekret č.18/1944 Úř. věst. čsl., o národních výborech a Prozatímním národním shromáždění.

Dekret č. 86/1945 Sb., o znovuvybudování finanční stráže v zemích České a Moravskoslezské a o úpravě některých služebních a platových poměrů příslušníků finanční stráže.

Dekret č. 94/1945 Sb., o úpravě některých otázek organizace a služebních a platových poměrů sboru uniformované vězeňské stráže.

Nařízení vlády:

Vládní nařízení č. 4/1945 Sb., o volbě a pravomoci národních výborů.

Vládní nařízení č. 229/1947 Sb., jímž se vymezují úkoly národní bezpečnosti.

Vládní nařízení č. 200/1947 Sb., o úpravě některých služebních a platových poměrů členů SNB.

Zákony

Zákon č. 230/1922 Sb., o sborech stráže bezpečnosti.

Zákon č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti.

Zákon č. 275/1948 Sb., kterým se přenáší působnost finanční stráže v celním pohraničním pásmu na Sbor národní bezpečnosti.

Zákon č. 280/1948 Sb., o krajském zřízení.

Zákon č. 286/1948 Sb., o národní bezpečnosti.

Vyhlášky ministra vnitra

Vyhláška č. 81/1946-Va/5, o zřízení letectva ve sboru národní bezpečnosti.

Vyhláška č. 50/1947 Ú.I.I, o převodu působnosti bývalých státních policejních úřadů na místní národní výbory.

Vyhláška č. 943/1947 Ú.I.I, o převodu působnosti bývalých státních policejních úřadů na místní národní výbory.

Vyhláška č. 1293/1947 Ú.I.I, o změně názvu letectva sboru národní bezpečnosti.

Vyhláška č. 4169/1947-Va/5.

Internetové zdroje

<http://www.policie.cz/clanek/historie-policie-a-cetnictva.aspx?q=Y2hudW09Nw%3D%3D>

[http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD003EAADE/\\$File/422008k03.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/CD003EAADE/$File/422008k03.pdf)

<http://www.habartov.cz/prislusnik-pohotovostniho-pluku-1-nb/>

<http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/0802-099-108.pdf>

<http://www.policie.cz/clanek/90-let-dopravni-policie-643523.aspx>

Jiné

Košický vládní program, 17.4.1945. Košice.

Seznam použitých zkratek

ČSNS - Československá strana národně socialistická

ČSR - Československá republika

DS - Demokratická strana

FS - Finanční stráž

HV - Hlavní velitelství

HZ - Hospodářské zpravodajství

KSČ - Komunistická strana Československa

KVNB - Komise pro vnitřní národní bezpečnost

KVP - Košický vládní program

MNO - Ministerstvo obrany

MV - Ministerstvo vnitra

NF - Národní fronta

NV - Národní výbor

OBZ - Obranné zpravodajství

ONV - Okresní národní výbor

OS - Osvětová služba

OUN - Organizace ukrajinských nacionalistů

OZ - Obranné zpravodajství

PP - Pohotovostní pluk

PZ - Politické zpravodajství

RP - Rudé právo

SD - Sicherheitsdienst

SNB - Sbor národní bezpečnosti

SO - Studijní oddělení

SSSR - Sovětský svaz

StB - Státní tajná bezpečnost

ÚNV - Ústřední národní výbor

ÚV - Ústřední výbor

VB - Veřejná bezpečnost

ZNV - Zemský národní výbor

ZOB - Zemský odbor bezpečnosti

Přílohy

Příloha č. 1: Služební předpis o služebních průkazech

K P 130173

MINISTERSTVO VNITRA
KRIMINÁLNÍ ÚSTŘEDNA

Příloha
k VKS č. 11/46
Číslo: 134 (3)

Číslo: 134(3).

V Praze dne 30. ledna 1946.

Služební předpis:

Služební průkazy a služební odznaky příslušníků kriminální služby.

Část I.

Ustanovení všeobecná.

§ 1.

Průkazní povinnost příslušníků kriminální služby.

- (1) Příslušníci výkonné kriminální služby prokazují při výkonu služby svůj úřední charakter a svoji příslušnost ku kriminální službě
- služebním odznakem,
  - služebním průkazem.
- (2) Služebním odznakem prokáže se příslušník kriminální služby před každým služebním zá-
krokem tak, že osobě, které se prokazuje, poskytne možnost, aby si případně zjistila i číslo
odznaku.
- (3) Služebním průkazem se příslušník kriminální služby prokáže teprve na výslovnou a odů-
vodněnou žádost. Za neodůvodněnou je pokládati zejména žádost, jejímž cílem jest získati
- příležitost k útěku nebo
  - příležitost k násilnému útoku.
- Služebním průkazem se však jejich majitelé prokazují vždy při vzájemném služebním styku,
je-li toho třeba nebo je-li to požadováno.
- (4) Ostatní příslušníci kriminální služby prokazují svůj úřední charakter a svoji přísluš-
nost ke kriminální službě, je-li toho potřebí, služebním průkazem.
- (5) Každý příslušník kriminální služby je povinen míti služební odznak a průkaz vždy při
sobě.

§ 2.

Opatrnost při prokazování.

Prokazuje-li se příslušník kriminální služby ať odznakem či průkazem, je povinen vždy dbáti
náležitě opatrnosti.

Část II.

Služební odznak.

§ 3.

Popis služebního odznaku.

Služební odznak příslušníků kriminální služby (příloha A) má tvar kruhu o průměru 4 cm
a jest zhotoven z tombaku. Přední smaltovaná strana má v modrém poli bílou pěticípou hvězdu,
v jejímž středu je malý státní znak. V hořejší části přední strany je na stříbrném podkladě
nápis „KRIMINÁLNÍ SLUŽBA“ provedený červeným písmem; v dolejší části je vyznačeno čer-
veným písmem na stříbrném podkladě číslo odznaku. Podrobnosti jsou patrné z přílohy A. Zadní
strana odznaku jest opatřena jehlicí pro připevnění odznaku.

§ 4.

Číslování služebního odznaku.

Služební odznaky jsou číslovány pořadovými, nepřetržitě za sebou jdoucími čísly.

Příloha č. 2: Odznak kriminální služby

Příloha č. 3: Služební průkaz

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA
KRIMINÁLNÍ SLUŽBA

Služební průkaz

Podpis majitele průkazu.

Je orgánem kriminální služby.

105 mm

74 mm

**Majitel tohoto průkazu
je oprávněn ke všem služebním úkonům
a k držení služební zbraně.**

V..... dne..... 19.....

Místo pro potvrzení úředních změn.

Příloha č. 4: Trestní oznámení, spis 1283/48

Oblastní kriminální úřadovna v Praze.
(razítko úřadovny)

12.83/48

Č. j.: K II/1. 1283/48.
Telefon: 259-84.
Referent: K. C. I. Hassmann,
- " - Nečasck.

Trestní oznámení.

Pachatel: Jan Mareš, úř. ZNV, nar. 2./3. 1914, bytem v Praze XII.
Trestný čin: pokus vraždy, nebezpečí zbrojení.
Místo činu: Praha XII. Doba činu: březen, duben, květen 1948.
Poškozený: Zora Marešová, roz. Šušická, nar. 22./2. 1923, bytem v Praze.

V Praze dne 10.5.1948.

Dnešního dne oznámil npor. Stanislav Sušický,
povoláním npor. čs. armády nar. dne 8.5.1.97 v Mšeci
okres Blatná bytem Praha VII., Veletržní tr. 39

toto:

Jsem otcem Zory Šušické provd. Marešové, která v r. 1942 se provdala za Jana Mareše, techn. úředníka, tehdy bytem v Rychnově nad Kněžnou. Mareš je nyní zaměstnán jako technický úředník ZNV v Praze. Krátce po svatbě docházelo mezi manžely k neshodám, které vyvrcholily letos před velikonočními svátky, kdy dcera se vrátila domů z bytu v Praze XII., Rejskova ul. č. 10. Ještě před příchodem v uvedenou dobu svěřila se nám dcera, že neshody se stupují a že ve společném manželství s Marešem žítí nemůže. Dcera se manželka obávala a svěřila se nám, že tento ji v bytě dne 3. a 4. 4. 1948 přes den uzamkl, takže nemohla byt opustit. V noci ze soboty na neděli dne 3. 4. 1948, opravuji, že v sobotu v ranních hodinách uzavřel se Mareš s dcerou v koupelně, kde pustil svítiplyn a chtěl tak, aby oba dva společně skončili život. Když v koupelně bylo velké množství plynu, tak že vsádek byl již nedýchatelný, plyn uzavřel, otevřel okna a nechtěl ji pustit k nám, kam ona pro jeho jednání chtěla odejít. V neděli dne 4. 4. 1948 kolem 18 hodiny přišla k nám dcera a sdělila nám, že v sobotu i v neděli ji manžel v bytě uzamkl, takže nemohla byt opustit a k nám se dostala po otevření bytu paklíčem, který v bytě našla a jímž se jí podarilo zámek odemknouti. Kolem 19 hodiny dostavil se k našemu bytu Mareš a násilím si chtěl vnutit přístup do našeho bytu. Když jsme mu neotevřeli, odšrouboval kovinní dveří a pokoušel se zámek otevřít. Když se mu to nepodařilo, nemohu určit, zda z domu odešel, ale když manželka ráno o 6 hod. byt otvírala, snažil se opět do bytu vniknouti, ale tato včas dveře uzavřela, takže mu přístup do bytu byl znemožněn. Svým jednáním chtěl pravděpodobně Mareš docílit toho, aby se dcera nemu vrátila do společné domácnosti. Po těchto událostech odešla manželka s dcerou k právnímu zástupci Dr. Václavu Srbovi v Praze III., Malostranské nám. 10, kde jsme ho požádali, aby převzal žalobu o rozvod a aby ji podal příslušnému soudu. Dcera, která se dříve obávala výhrůžek svého manžela, zůstala u nás

Trestní oznámení — KÚ-E. č. 12.

Č. skl. 2018.
Státní tiskárna, v Praze. — 142-46.

Příloha č. 6: Skupinové foto příslušníků Bezpečnostního letectva

Příloha č. 7: Pohotovostní pluk SNB Železo

Příloha č. 8: Masový hrob objevený v květnu 1945

